

Порівняльний аналіз бюджетів 2014-2017 років у розрізі громад та міжбюджетні взаємовідносини

Матеріали підготовлено в рамках проекту "Відкриті бюджети 5 громад Сумської області", що виконує ГО "Бюро аналізу політики" за програмою "Просування реформ в регіони". Програму реалізують Інститут економічних досліджень та політичних консультацій і "Європейська правда" за підтримки ЄС.

Зміст

Вступ.....	2
Бюджет Боромлянської ОТГ, або що дає децентралізація	3
Бюджет Недригайлівської громади: Скільки? Звідки? І куди?	13
Бюджет Хотінської громади: привідкрита таємниця.....	23
Динаміка бюджету Ромнів: як і куди йдуть гроші	30
Як змінився бюджет Сум за останні п'ять років	36
Висновки	45

Вступ

Готуючи порівняльний аналіз бюджетів 2014-2017 років у розрізі громад, ми ставили найголовніше завдання, щоб у кожній новоствореній громаді з'явилися люди, які розуміються на місцевому бюджеті. А також, щоб населення цих населених пунктів дізналося про бюджети своїх громад. Зрозуміло, що бюджет м. Суми та м. Ромни (обласного центру та міста обласного значення) вже не раз досліджувався громадськими активістами і в першу чергу «Бюро аналізу політики». Тому в цій збірці ми хотіли порівняти ці бюджети у розрізі років, починаючи із 2014 і до сьогодні. Це дуже важливо, оскільки в цих містах у місцевої влади є велика спокуса подати результати фінансової децентралізації за успіхи власної політичної сили.

Якщо ж говорити про бюджети новостворених громад: Боромлянської, Недригайлівської та Хотінської, то такі дослідження відбувалися вперше. Слід наголосити, що лише в Недригайлові всі рішення сесій (в тому числі і ті, які стосуються бюджетів) оприлюднюються на офіційному сайті. У Боромлянської та Хотінської ОТГ відсутні власні сайти. Щоб ознайомитися з бюджетною інформацією, житель селища має завітати до приміщення ради чи написати запит про публічну інформацію. Зрозуміло, що за всю історію цих громад, жоден житель цього не робив. Тому, коли ми описували бюджети ОТГ, то орієнтувалися не на вузьке експертне середовище, а на пересічного жителя, якому вперше вдалося дізнатися про те, як наповнюється бюджет його селищної ради, та куди ці кошти спрямовуються.

Ми переконані, що децентралізація стане успішною тільки тоді, коли зміни відбудуться не лише у Бюджетному кодексі, а коли кожен громадянин зрозуміє, що його особистий успіх та успіх його громади залежить в першу чергу від них самих, а не від Президента чи високопоставлених чиновників. Щоб зробити перший крок в цих змінах ми і підготували цю збірку!

Володимир Чепік, керівник експертної групи

Бюджет Боромлянської ОТГ, або що дає децентралізація

Андрій Крамченков

Вступ

В минулому році на півдні Сумщини була створена Боромлянська об'єднана територіальна громада (ОТГ). До її складу увійшли 12 сіл, що раніше складали три сільських ради:

- Боромлянська;
- Гребениківська;
- Жигайлівська.

Хай кількість сіл, що об'єдналися, не лякає читача – 7 сіл з 12 станом на 1 січня 2016 року мали офіційну кількість населення менше 50 жителів, а 4 села – 10 або менше жителів!

Центр новоствореної громади - село Боромля - знаходиться на далекій від ідеалу, проте жвавій трасі Суми-Харків, що дає громаді шанс стати самодостатньою, адже наявність транспортної інфраструктури є одним із важливих факторів економічного розвитку.

Бюджетоутворюючими платниками податків Боромлянської об'єднаної громади є ТДВ «Маяк», Шевченківська філія ПАТ «Райз-Максимко», Регіональна філія «Південна залізниця» та державне підприємство «Тростянецьке лісове господарство».

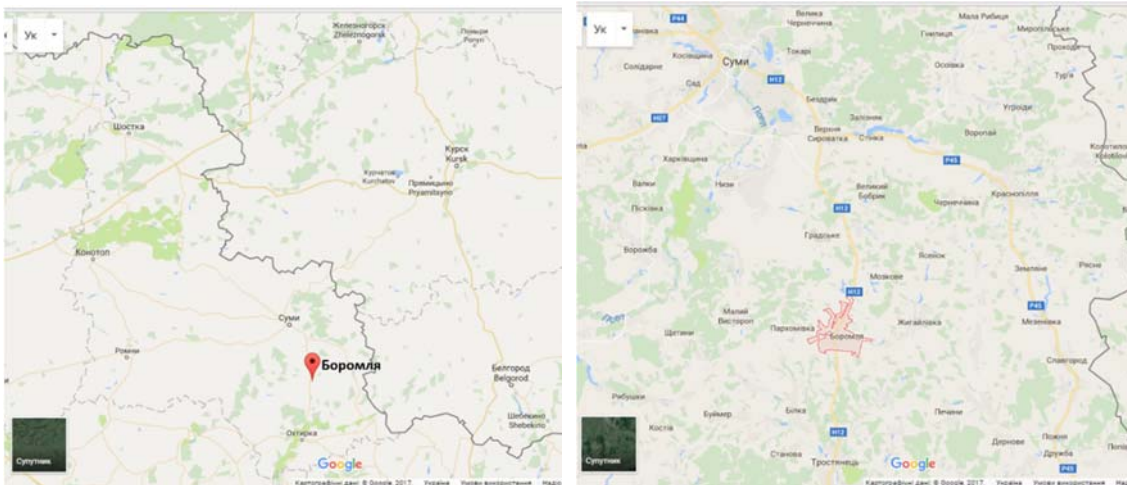

Рисунок 1. Боромля на мапі Сумщини

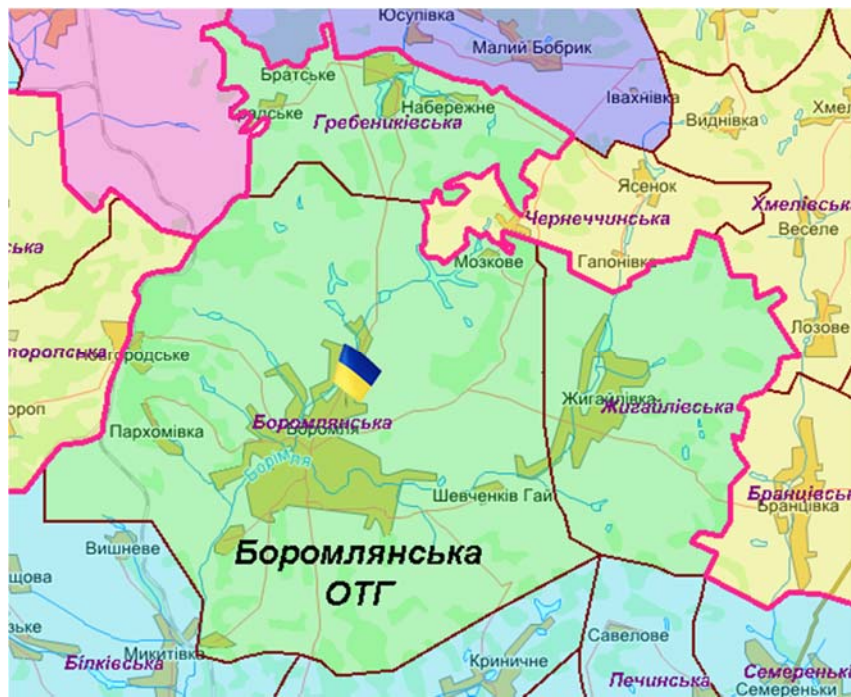

Рисунок 2. Боромлянська ОТГ

Дохідна частина бюджету

Оскільки Боромлянська громада утворилася недавно, ми не маємо можливості порівняти її нинішній бюджет з бюджетами минулих років, проте можемо зробити хоча б порівняльний аналіз бюджетів центру громади – села Боромля.

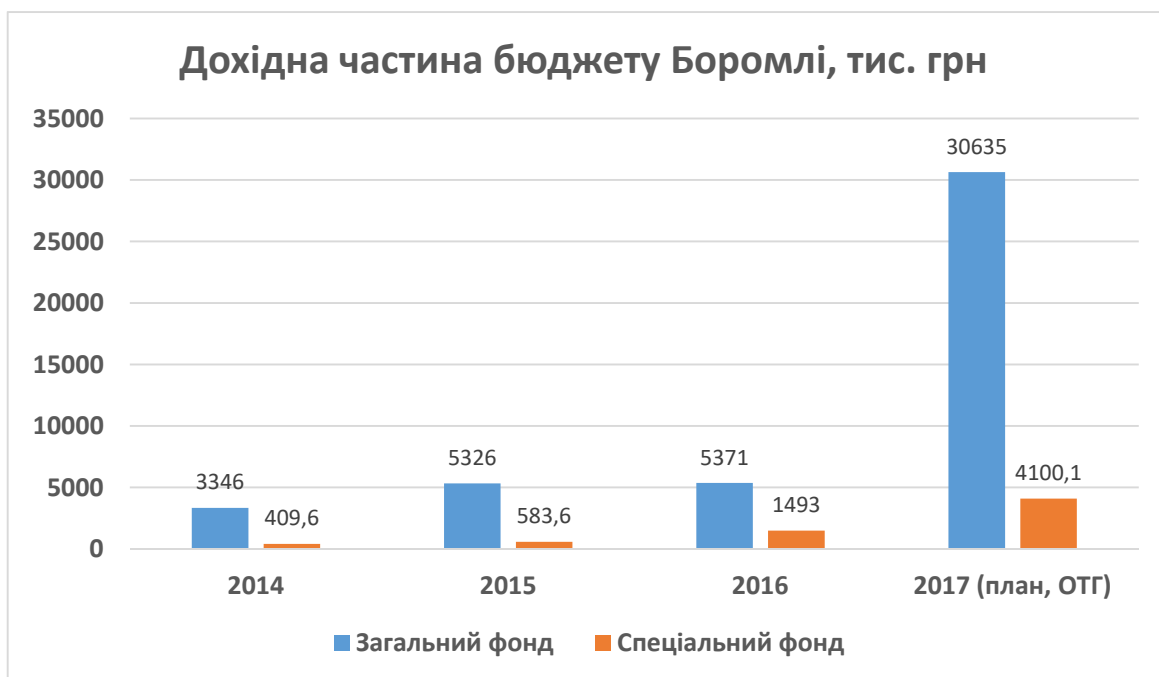

Рисунок 3. Зміни дохідної частини бюджету Боромлі та Боромлянської ОТГ по роках

Як видно з діаграми вище, бюджетна децентралізація уже принесла Боромлі свої перші позитивні плоди. Прийняті у 2015 році зміни до бюджетного та податкового кодексів збільшили загальний фонд бюджету Боромлянської сільської ради у 1,6 рази. Створення ж об'єднаної територіальної громади збільшило її бюджет до небачених раніше 30,6 млн грн.

Власні надходження і офіційні трансферти

Глянемо ж уважніше на планові показники бюджету Боромлянської ОТГ. Важливим показником дохідної частини бюджету є співвідношення власних доходів та офіційних трансфертів – чим меншою є частка трансфертів, тим більш самодостатнім є бюджет громади. У випадку з бюджетом Боромлянської ОТГ співвідношення наступне: 17,1 млн грн громада планує зібрати податків, а від державного бюджету планує отримати 13,5 млн грн трансфертів. Перевищення власних доходів над офіційними трансфертами з державного бюджету – це добрий показник, що вселяє надію на спроможність громади в майбутньому. Які ж саме податки наповнюють місцеву скарбницю? Відповідь на це дає діаграма нижче.

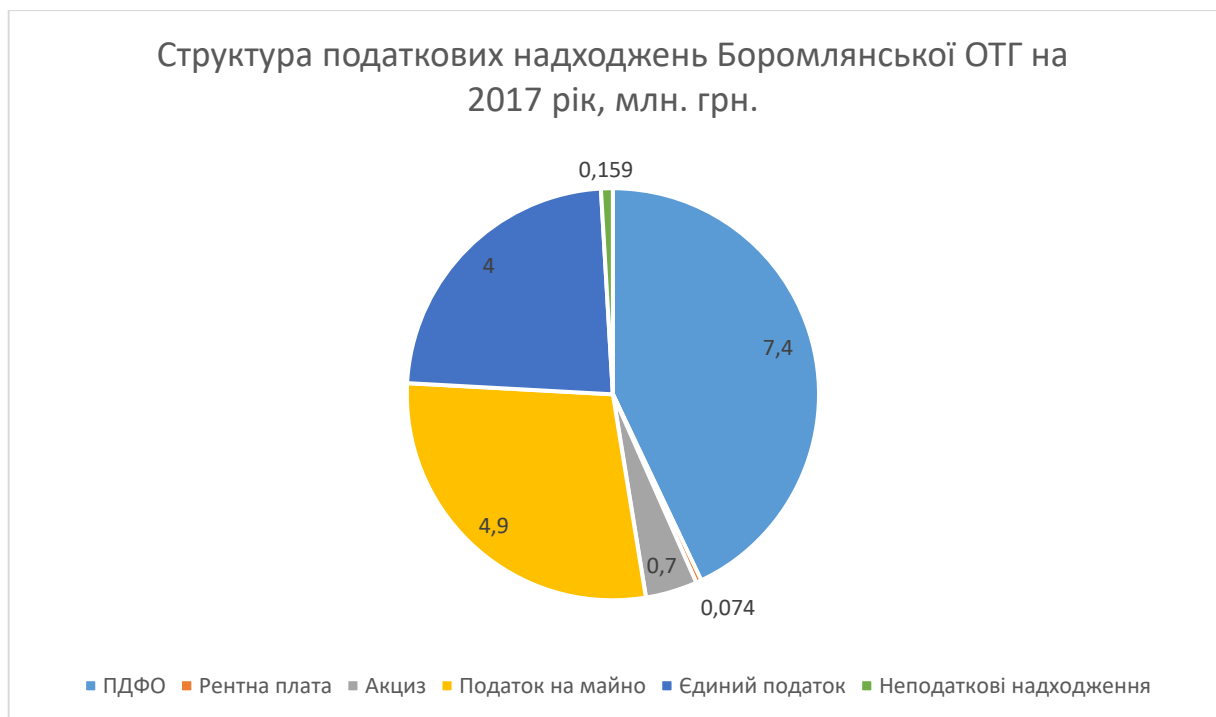

Рисунок 4. Основні податкові надходження до бюджету Боромлянської ОТГ

З діаграми очевидно, що лівову частку податкових надходжень складають три податки – ПДФО, єдиний податок та податок на майно. Звідси впливає доволі очевидна порада до виконавчої влади громади: якщо хочете мати більший бюджет, намагайтеся всіляко сприяти збільшенню кількості зайнятих у бізнесі людей (в тому числі самозайнятих). Плідна співпраця влади і бізнесу може

стати потужним імпульсом для розвитку громади, адже чим більш успішні підприємства працюють на її території, чим більша там заробітна плата, тим більшим буде бюджет громади. Тому влада має бути максимально зацікавлена в тому, щоб допомогти бізнесу розвиватися саме на своїй території.

Тепер давайте проаналізуємо офіційні трансферти з державного бюджету в бюджет Боромлянської ОТГ – скільки їх і на які цілі вони направляються?

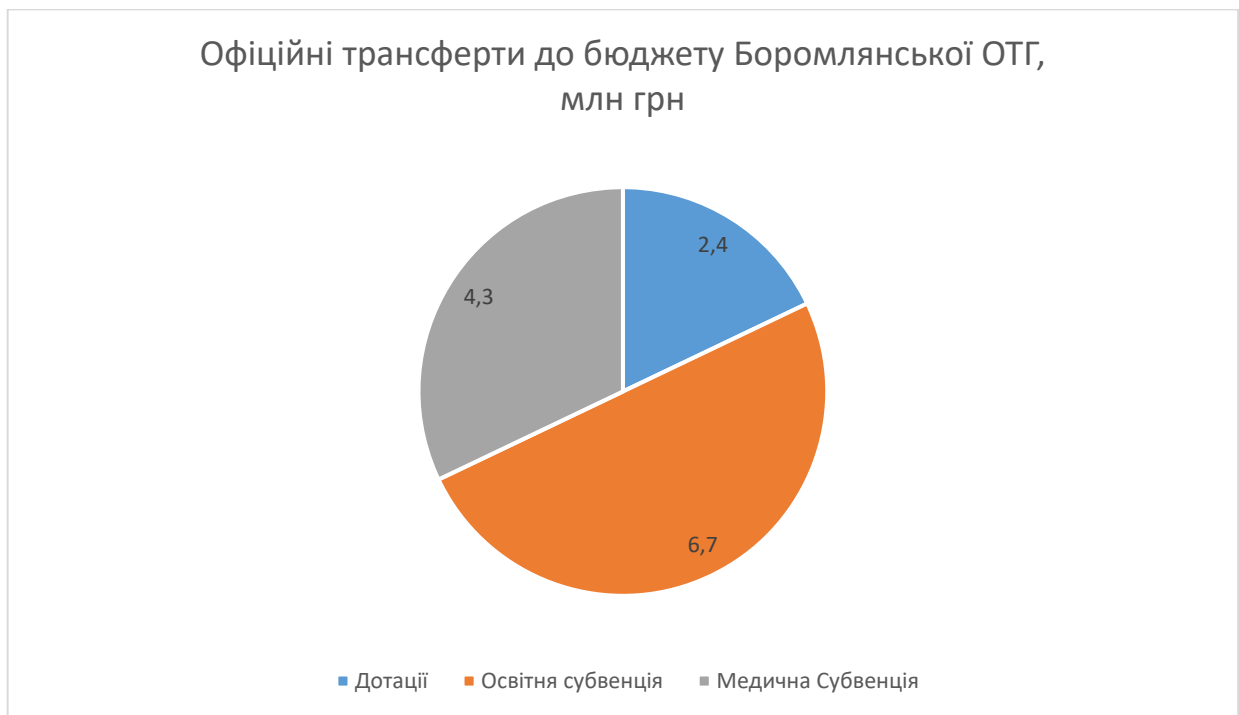

Рисунок 5. Офіційні трансферти до бюджету Боромлянської ОТГ

Отже, близько половини всіх трансфертів (6,7 млн грн) складає освітня субвенція, на другому місці медична субвенція (4,3 млн грн). Окрім цих двох класичних субвенцій, якими держава компенсує громаді видатки на виконання делегованих державою повноважень, в бюджеті Боромлянської ОТГ є ще і дотації (2,4 млн грн). Насправді, їх дві: базова дотація та так звана додаткова дотація утримання закладів охорони здоров'я та освіти, що були передані з державної власності органам місцевого самоврядування. Очевидно, мова йде про інтернат в Гребениківці, що раніше утримувався з державного бюджету, а тепер переданий громаді. Це потенційна проблема для громади – адже з фінансової точки зору його треба закрити, оскільки громада не в змозі його утримувати. Проте, в цьому закладі працюють жителі села Гребениківка і його закриття спричинить певну соціальну напругу, яку не обізнані в бюджетній політиці жителі обов'язково пов'яжуть саме зі створенням об'єднаної громади.

Слід також зазначити, що бюджет Боромлянської ОТГ, окрім отримання трансфертів від держави, і сам передає субвенцію бюджету Тростянецького району. Мова йде про суму близько 2,5 млн грн. Імовірно, ця субвенція передається районному бюджету для того, щоби жителі громади мали змогу отримувати медичні послуги в Тростянецькій районній лікарні.

Видаткова частина бюджету

Найбільш цікавою для місцевих мешканців частиною бюджету є, звичайно, його видатки. Загальна сума видатків складає 30,7 млн грн, що для бюджету Боромлі сума дуже істотна. З цієї суми 26,6 млн грн – це видатки загального фонду, а 4,1 млн грн – спеціального фонду. Давайте ж глянемо на структуру видатків Боромлянського бюджету.

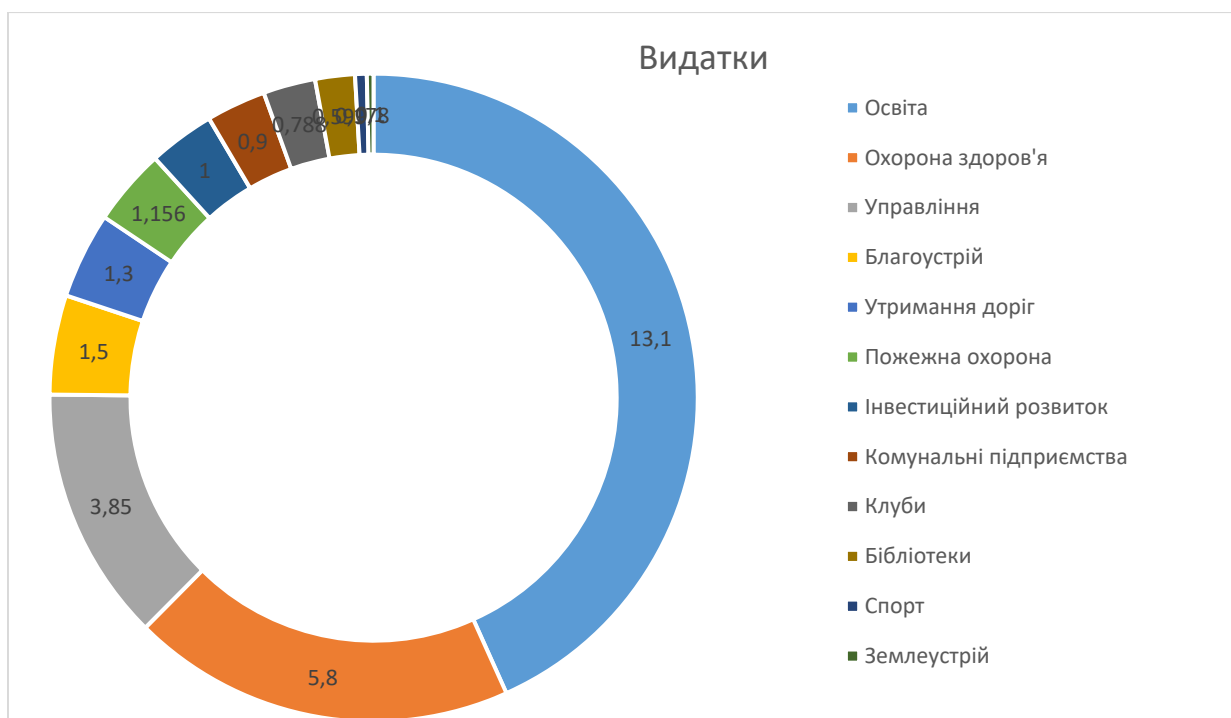

Рисунок 6. Видатки бюджету Боромлянської ОТГ (план на 2017 рік)

Як можна зрозуміти з діаграми, три чверті видатків Боромлянської ОТГ складають всього три галузі – освіта (13,1 млн грн), охорона здоров'я (5,8 млн грн) та управління (3,85 млн грн). Звичайно, тут треба більш детально дивитися на бюджети галузей, але ідея витратити більше 12% бюджету на адміністрування не виглядає раціональною.

Управління

На сьогодні, в Тростянецькому районі сільські ради (Боромлянська, Гребениківська та Жигайлівська), що об'єдналися у Боромлянську ОТГ, забезпечують робочими місцями 25,5 штатних одиниць.

Оскільки адміністративний апарат ОТГ надаватиме населенню адміністративні послуги у більшому обсязі, ніж це робили сільські ради, штатна чисельність збільшилася до 50,5 шт.од. На місцях будуть функціонувати управління фінансів, відділ економічного розвитку; земельних відносин, містобудування та благоустрою; правового забезпечення; відділ освіти; централізована бухгалтерія; відділ культури, молоді, спорту і туризму; соціального захисту населення, завдяки чому з'являється можливість запропонувати посади юрист-консульту, спеціалісту по кадрах, економістам, фахівцям по роботі з дітьми та соціально незахищеними верствами населення, методисту, тощо.

Створення спроможної Боромлянської ОТГ є реальним кроком до територіального розвитку. Сильна, потужна громада з достатньою економічною активністю на власній території, з ініціативними, працьовитими людьми забезпечить гідний рівень життя населення. На місцях вирішуватимуться питання економічного розвитку, планування благоустрою території, соціальної допомоги, культури та інших питань без потреби виїзду до району.

У 2017 році на утримання апарату управління та виконавчих органів об'єднаної територіальної громади передбачаються кошти загального фонду в сумі 3755,6 тис.грн. З цієї суми 88,6% - це оплата праці та нарахування на неї.

Видатки на енергоносії та комунальні послуги передбачені в сумі 169,2 тис.грн., інші видатки в сумі 259,8 тис.грн. Заплановано кошти спеціального фонду, за рахунок передачі коштів з загального фонду бюджету до спеціального фонду, в сумі 100,0 тис.грн., які планується використати на придбання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення.

Освіта

Мережа галузі «Освіта» включає 4 заклади надання середньої освіти загальноосвітніми школами в т.ч. опорна школа та 3 філії та 3 заклади дошкільної освіти. У 2017 на утримання шкіл передбачено 10 млн грн.

На заробітну плату з нарахуваннями передбачено 7,8 млн грн, що складає 82,2% від загальних видатків. На покриття видатків по зарплаті педагогічних

працівників передбачена освітня субвенція в сумі 6,7 млн грн, кошти місцевого бюджету на виплати обслуговуючому персоналу в сумі 861,2 тис.грн, та кошти іншої дотації в сумі 1550,3, базової дотації в сумі 384,4 тис.грн. Енергоносії передбачені в сумі 397,1 та забезпечені коштами повністю.

На утримання дитячих садків заплановано кошти в сумі 3096,20 тис. грн., в т.ч. загальний фонд 2 800,6 тис.грн., спеціальний фонд 95,6 тис.грн.. На заробітну плату з нарахуваннями передбачено 2168,9 тис.грн., енергоносії 236,2 тис.грн., на харчування 239,0 тис.грн..

Охорона здоров'я

Мережа галузі «Охорона здоров'я» включає 4 заклади надання медичних послуг, в т.ч. 2 амбулаторії загальної практики сімейної медицини та 2 ФАПи.

На утримання галузі охорони здоров'я передбачено 3213,2 тис.грн. в т.ч. загальний фонд 2713,2 тис.грн. спеціальний фонд 500тис.грн. На заробітну плату з нарахуваннями 1316,1 тис. грн. енергоносії забезпечені повністю 397,1 тис.грн. Медична субвенція в сумі 1713,16 передбачена на зарплату персоналу та комунальні послуги, 500тис. грн. інша дотація та 500тис.грн. кошти місцевого бюджету на забезпечення інших видатків мед установ.

Соціальний захист населення

Кошти в сумі 153,0 тис. грн. направлені на поховання непрацюючих жителів громади, надання матеріальної допомоги на лікування жителів, учасників АТО та допомоги громадянам, які опинилися в скрутних життєвих ситуаціях.

Культура і мистецтво

В галузі культури і мистецтва на 2017 рік обраховано видатки в сумі 1668,95 тис. грн., у тому числі: по загальному фонду – 1642,95 тис.грн. та по спеціальному фонду – 26,0 тис.грн. - за рахунок передачі коштів з загального фонду до спеціального фонду.

Обсяг видатків загального фонду передбачено направити на:

- утримання 4-х сільських бібліотек – 643,5 тис.грн.;
- утримання 3-х сільських будинків культури та 2 клуби – 790,9 тис.грн.;у

- утримання сільського музею – 82,6 тис.грн.;
- на проведення заходів – 152,0 тис.грн.

На оплату праці з нарахуваннями по загальному фонду передбачено кошти в сумі 1199,3 тис. грн., що забезпечує потребу в коштах на обов'язкові виплати заробітної плати в повному обсязі. Працівникам культури передбачено: допомогу на оздоровлення під час щорічної відпустки у розмірі посадового окладу, надбавку за особливі умови роботи бібліотекарям.

На оплату комунальних послуг та енергоносіїв передбачено – 120,8 тис. грн. Видатками на енергоносії установи забезпечені в повному обсязі.

Благоустрій міст, сіл, селищ

На 2017 рік заплановані кошти в сумі 1527,1 тис. грн., з них загальний фонд 527,1 тис. грн., спеціальний фонд 1000,0 тис. грн.

Кошти загального фонду використовуватимуться на: придбання матеріалів для надбудов для колодязів, придбання секцій та стовпців для огорожі кладовищ, технічне обслуговування ліній електропередач, послуги з ремонту вуличного освітлення та заміни електричних лампочок, послуги автогрейдера з розчистки вулиць від снігу, чистка колодязів, вивезення та утилізація сміття, оплата електроенергії (вуличне освітлення), тротуарна плитка та інше.

По спеціальному фонду заплановані капітальні видатки (видатки бюджету розвитку) на суму 1000,0 тис. грн.

Окрім цього, передбачені наступні видатки:

- утримання та забезпечення функціонування комунального підприємства (900 тис грн);
- утримання в чистоті та облаштування торговельного майданчику в с.Боромля (22 тис грн);
- утримання спортивного клубу «Олімпієць» в с. Боромля (178 тис грн)
- утримання місцевої пожежної охорони (1 млн грн);
- топографічно-геодезичні роботи по створенню цифрових векторних топографічних планів (110 тис грн);

- утримання та ремонт доріг (1,3 млн грн).

Видатки бюджету розвитку

По спеціальному фонду за рахунок надходження коштів із загального фонду передбачені видатки у сумі 4000,0 тис. грн., які у 2017 році будуть вкладатися на капітальні вкладення для розвитку громади. Видатки бюджету розвитку можна побачити у таблиці нижче.

Таблиця 1. Видатки бюджету розвитку Боромлянської ОТГ на 2017 рік

Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради, районної ради, районної у місті ради (у разі її створення), міської, селищної, сільської рад та їх виконавчих комітетів	Капітальні видатки	100 000,0
Дошкільна освіта	Капітальні видатки	200 000,0
Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в т.ч. школою-дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами	Капітальні видатки	500 000,0
Благоустрій міст, сіл, селищ	Капітальні видатки	1 000 000,0
Амбулаторно-поліклінічна допомога населенню	Капітальні видатки	500 000,0
Бібліотеки	Капітальні видатки	45 000,0
Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	Капітальні видатки	50 000,0
Реалізація заходів щодо інвестиційного розвитку території	Капітальні видатки	1 000 000,0

Утримання та розвиток інфраструктури доріг	Капітальні видатки	605 000,0
Всього		4 000 000,0

У цій статті хотілося б ще написати про проекти Боромлянської ОТГ, підтримані Державним фондом регіонального розвитку, проте таких проектів нам знайти не вдалося. Можливо, в наступні роки громада проявить активність і підготує декілька таких проектів, тільки так можна сподіватися, що принаймні один з них знайде підтримку і буде профінансований.

Бюджет Недригайлівської громади: Скільки? Звідки? І куди?

Андрій Рибалко

Загальна інформація

Недригайлівська об'єднана територіальна громада (далі – Недригайлівська селищна рада) утворилася на базі об'єднання 1 селищної та 5 сільських рад Недригайлівського району з адміністративним центром смт Недригайлів та складає четверту частину всього району. До складу громади входить 23 населених пункти, а саме: смт. Недригайлів, с. Віхове, с. Пушкарщина, с. Луки, с. Вакулки, с. Кулішівка, с. Бродок, с. Костянтинів, с. Хоружівка, с. Лаврове, с. Спартак, с. Біж, с. Дараганове, с. Омелькове, с. Іваниця, с. Зелене, с. Чемоданівка, с. Клин, с. Гринівка, с. Нелини, с. Якименки, с. Маршали, с. Польове. Загальна площа території Недригайлівської об'єднаної громади складає 295,66 кв. км.

(Рисунок 1)

Станом на 01.01.2017 року загальна чисельність населення об'єднаної територіальної громади складає 8753 осіб.

Рисунок 2

В Недригайлівській об'єднаній громаді кількість населення працездатного віку складає 4692 осіб. Найбільший відсоток працюючого населення зайнятий в особистому підсобному господарстві і складає 48% до загальної чисельності населення працездатного віку. Слід зазначити, що члени ОСГ не сплачують податок на доходи фізичних осіб. З одного боку більшість з членів особистих селянських господарств знаходиться на межі, чи за межею бідності. З іншого – майже половина працездатного населення громади не сплачує податків до місцевого бюджету. Таким чином працює формула: бідні жителі – бідна громада.

На території Недригайлівської громади зареєстровано 297 фізичних осіб-підприємців.

Згідно пояснювальної записки до рішення «Про селищний бюджет на 2017 рік» В 2016 році Недригайлівською об'єднаною громадою забезпечено виконання затверджених місцевими радами на поточний рік за власними доходами загального фонду. Надходження за 11 місяців звітного року по Недригайлівській селищній раді склали 11982,6 тис. грн., або 120,7% до планових показників січня-листопада (+ 2056,5 тис. грн.).

Відповідно до 2015 року збільшення надходжень становить 3567,1 тис. грн. або 149,7%.

Збережено позитивну тенденцію в частині приросту власних доходів відносно 2015 року. Очікувані надходження цих доходів в поточному році планується отримати в сумі 25874,8 тис. грн. (з ПДФО). Без врахування ПДФО доходи

очікується отримати у сумі 13258,0 тис. грн., що складе 122,8 % до уточнених затверджених обсягів та на 4533,2 тис. грн., або на 52%, більше фактичних надходжень за 2015 рік.

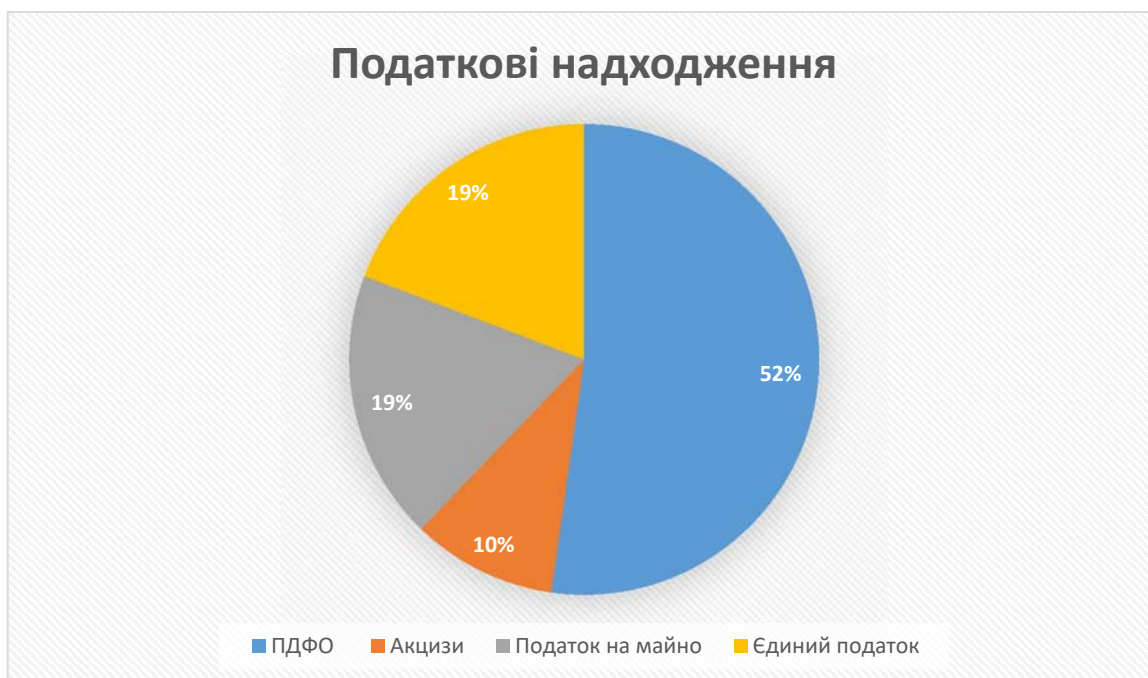
Збільшення доходів відбулося в першу чергу як підсумок внесення змін до Бюджетного кодексу України, а саме за рахунок зарахування до місцевих бюджетів коштів за надання адміністративних послуг, також вплив мали фактори: стрімкий ріст індексації нормативної грошової оцінки земель, збільшення ставки оподаткування у 1,8 рази по єдиному податку з сільськогосподарських товаровиробників, застосування єдиної ставки оподаткування – 18% (замість 15% та 20%) по податку з доходів фізичних осіб.

Доходи громади

Всього дохідна частина бюджету Недригайлівської селищної ради станом на початок року складала 53,5 млн. грн.

З них податкові надходження складають 29,2 млн. грн.

Рисунок 3

Трансфери з державного бюджету до загального фонду селищного бюджету складають 23453,9 тис. грн., з них:

- освітня субвенція – 11725,0 тис. грн.;
- медична субвенція – 6980,9 тис. грн.

- додаткова дотація – 4748,0 тис. грн.;

По спеціальному фонду селищного бюджету на початок року надходження були заплановані в сумі 207,9 тис. грн. – це власні надходження бюджетних установ (201,9 тис. грн.), надходження екологічного податку (6,0 тис. грн.). Однак спеціальний фонд був значно збільшений при внесенні наступних змін до бюджету.

Видатки

Апарат управління

У 2017 році на утримання апарату управління та виконавчих органів об'єднаної територіальної громади передбачаються кошти загального фонду в сумі 7,2 млн. грн.

На оплату праці з нарахуваннями передбачені кошти в сумі 6225,9 тис.грн., або 88,0%, від загальної суми видатків на апарат управління, що забезпечує потребу на оплату праці в повному обсязі.

Видатки на енергоносії та комунальні послуги передбачені в сумі 306,0 тис. грн., інші видатки в сумі 671,9 тис. грн.

Рисунок4

З утворенням об'єднаної громади виникла потреба утворити нові відділи в апараті управління. Кількість штатних одиниць збільшується до 52. В ОТГ створені та функціонують відділи фінансів та економічного розвитку; земельних відносин, містобудування та благоустрою; правового

забезпечення; відділ освіти; централізована бухгалтерія; культури, молоді, спорту і туризму; соціального захисту населення.

З одного боку це наблизило доступність послуг до громад. Але в більшій мірі – це чергове зростання чисельності бюрократичного апарату, яке забирає значну частину ресурсу громади і не дозволяє їй розвиватися.

Освіта

В громаді функціонує Недригайлівська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів Недригайлівської селищної ради Сумської області (опорний заклад) до складу якої входять 4 філії Недригайлівської СЗОШ: Іваницька, Курманівська, Маршалівська, Червонослобідська; 2 навчально-виховні комплекси: Хоружівський та Гринівський НВК: ЗОШ I-III ступенів ДНЗ, до складу яких входять загальноосвітні школи та дошкільні навчальні заклади а також Недригайлівський та Іваницький ДНЗ. Всього в цих закладах навчається 740 учнів та 207 дошкільнят.

У 2017 році на утримання галузі в селищному бюджеті плануються кошти в сумі 17 млн. 87,0 тис. грн. (16 млн. 787тис.грн. - загальний фонд та 300 тис. грн. - спеціальний фонд).

Таким чином середня вартість навчання одного школяра і вихованця садочка складає 18043 грн.

На заробітну плату педагогічним працівників загальноосвітніх закладів передбачено освітню субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на 2017 рік в сумі 11 млн. 725 тис. грн. В обсягах освітньої субвенції враховані видатки на покращення умов оплати праці педагогічних працівників, шкіл шляхом встановлення мінімального тарифного розряду на рівні, не нижче десятого, та додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти в сумі 2070,9тис шкіл, та кошти селищного бюджету 3592,2тис.грн.

В видатках на галузь передбачені видатки на харчування учнів 1-4 класів та дітей дошкільного віку в сумі 1 млн. 8,4 тис. грн. Вартість харчування одного учня 1-4 класів за рахунок загального фонду складає 7,60 грн в день.

На оплату комунальних послуг та енергоносіїв установ освіти передбачено – 2 млн. 677,1 тис. грн.

Соціальний захист

Видатки на соціальний захист складаються із допомоги на поховання для непрацюючих жителів сумі 32 тис. грн., а також надання одноразової допомоги учасникам АТО на суму 90,0 тис. грн.

Культура і мистецтво

В галузі культури і мистецтва на 2017 рік передбачено видатки на суму 1,8 млн.

Обсяг видатків загального фонду передбачено направити на:

- утримання 5-х сільських бібліотек (Іваницької, Гринівської, Хоружівської, Кулишівської, Маршалівської) – 315,1 тис. грн.;
- утримання 6-ти сільських клубів та 3 сільських будинків культури (Віхівський, Іваницький, Гринівський, Хоружівський, Кулишівський, Маршалівський) – 923,4 тис. грн.
- утримання комунального підприємства «Культурно спортивний комплекс «Колос»» - 579,6 тис. грн. Викликає запитання, чому із бюджету більше мільйону іде на утримання підприємства, яке за своєю суттю покликане приносити прибуток, а не витрати. Звісно, що «Колос» є важливим елементом соціальної інфраструктури, але якщо його діяльність є стабільно-збитковою, то чи не варто його зробити просто комунальним закладом?

На оплату праці по працівникам культури передбачено 1,1 млн. грн., нарахування на заробітну плату складають 240,8 тис. грн. На оплату комунальних послуг та енергоносіїв передбачено – 113,6 тис. грн.

Благоустрій

На забезпечення благоустрою населених пунктів в 2017 році передбачено витратити 2 млн. 97,1 тис. грн.

Ці кошти використовуватимуться на: придбання матеріалів для надбудов для колодязів – 80,0 тис. грн, придбання секцій та стовпців для огорожі кладовищ – 80,0 тис. грн., придбання предметів матеріалів, обладнання та інвентарю – 54,0 тис. грн., технічне обслуговування ліній електропередач – 90,0 тис. грн., послуги з ремонту вуличного освітлення та заміни електричних лампочок – 90,0 тис. грн., послуги автогрейдера з розчистки вулиць від снігу – 80,0 тис. грн., послуги автогрейдера (доріг вулиць) – 90,0 тис. грн., поточний ремонт доріг – 550,6 тис. грн., чистка колодязів – 40,0 тис. грн., вивезення та утилізація сміття – 464,4 тис. грн., авто послуги - 200,0 тис. грн., оплата електроенергії (вуличне освітлення) – 278,1 тис. грн.

Проведення заходів з фізичної культури

На 2017 рік заплановані кошти у сумі 166,7 тис. грн. на :

- придбання спортивного інвентарю – 60,0 тис. грн.
- компенсація витрат на харчування учасника спортивних заходів 106,7 тис. грн.

Охорона здоров'я

Медичну допомогу населенню Недригайлівської громади надають: КЗ «Недригайлівський районний центр первинної медико-санітарної допомоги», до складу якого входять 2 амбулаторії загальної практики сімейної медицини в смт Недригайлів та с. Хоружівка, 10 фельдшерських пунктів с. Віхове, с. Гринівка, с. Якименки, с. Маршали, с. Біж, с. Іваниця, с. Зелене, с. Чемоданівка, с. Кулішівка, с. Костянтинів та Центральна районна лікарня.

На утримання лікувальних закладів передбачені кошти за рахунок обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам в сумі 6 млн. 980,9 тис. грн.

Регіональні програми

На фінансування державних та регіональних програм в селищному бюджеті на 2017 рік передбачено 2127,2 тис. грн.

Участь у міжнародних програмах розвитку територій

Недригайлівська громада працює з Програмою розвитку організації об'єднаних націй, яка направлена на стимулювання сталого соціального, економічного та екологічного розвитку територіальної громади протягом 2016-2017 років.

Продовжується реалізація третьої фази Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду». В основній фазі Проекту громадськими організаціями, що діють на території Недригайлівської об'єднаної територіальної громади, виконано роботи згідно розроблених мікропроектних пропозицій.

В 2016 році завершені роботи по реалізації проектів міжнародної організації ПРООН «Реконструкція приміщень фельдшерського пункту, придбання медобладнання с. Маршали Недригайлівського району Сумської області» вартість проекту 376 551 гривень, «Будівництво водопровідних мереж 3-ї категорії с. Зелене Недригайлівського району Сумської області» вартість проекту 353 382 гривень.

Крім цього реалізуються проекти ПРООН в економічному компоненті (розвиток кооперативного руху) участь в реалізації яких взяли громада смт Недригайлів та с. Хоружівки. Втілення в життя програми розвитку кооперативів відбувається протягом трьох років. На кошти ПРООН учасники кооперативу придбали сільгосптехніку та обладнання.

Міжбюджетні відносини

На сьогодні адміністративно-територіальний устрій Недригайлівщини залишається на перехідному етапі. Основні фінансові ресурси зосереджені в громадах. Однак залишаються структурні підрозділи Недригайлівської РДА, які виконують важливі функції для жителів громади. Але районних бюджет фактично позбавлений власних ресурсів. Тому місцеві громади, в тому числі і Недригайлівська селищна здійснюють субвенції до районного бюджету та інших бюджетів.

Наприклад на утримання управління праці, територіального центру соціального обслуговування одиноких громадян, ДМШ, фізична культура і спорт, відділ культури, туризму, національностей і релігій, передбачені кошти за рахунок передачі іншої субвенції з бюджету Недригайлівської ОТГ до районного бюджету в сумі 7 млн. 412,1 тис. грн.

Також селищна рада прийняла рішення виділити кошти Недригайлівському відділенню поліції Роменського відділу поліції ГУНП в Сумській області на суму 18000 грн., а також 18000 грн. Недригайлівському районному військовому комісаріату Ці видатки мали б покриватися державою, однак місцева громада також зацікавлена в безпеці та правопорядку в своїх населених пунктах.

Також Недригайлівська ОТГ здійснює субвенції в обласний бюджет

У квітні селищна рада прийняла рішення виділити 99 600 грн для передачі обласному бюджету для обласного комунального закладу «Сумський обласний клінічний онкологічний диспансер» на проведення капітального ремонту гама терапевтичних апаратів. Також в обласний бюджет була спрямована субвенційна суму 550000 грн на придбання шкільного автобуса для перевезення дітей.

Фінансування із Державного фонду регіонального розвитку

З ДФРР у 2017 році в Недригайлові фінансується лише один об'єкт - реконструкція Недригайлівської спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів. Проект передбачає такі роботи – заміна вікон, заміна зовнішніх дверей, утеплення зовнішніх стін та суміщеного покриття, заміна

покрівельного шару є ріст цін на енергоносії, що призводить до значних затрат бюджетних коштів на тепlopостачання.

Загальна кошторисна вартість проекту складає 12 млн. 478 тис. в тому числі: будівельні роботи – 9 млн. 946 грн. інші витрати – 2 млн. 531 тис. грн. Джерела фінансування: Кошти державного фонду регіонального розвитку – 5 млн. грн; місцевий бюджет – 7 млн. 478 тис. грн.

Варто зазначити, що бюджет Недригайлівської громади змінюється дуже динамічно. Рішення про зміни до бюджету приймаються практично на кожній сесії. Станом на 1 липня показники бюджету були такі:

Загальний обсяг доходів селищного бюджету складає 58 млн. 847,8 тис. грн. В тому числі доходи загального фонду селищного бюджету 53 млн. 425,0 тис. грн., доходи спеціального фонду селищного бюджету 5 млн. 422,8 тис. грн., у тому числі бюджету розвитку 4 млн. 622,4 тис. грн.

Загальний обсяг видатків складає 63 млн. 565,5 тис. грн., в тому числі видатки загального фонду селищного бюджету 53 млн. 719,9 тис. грн., видатки спеціального фонду селищного бюджету 9 млн. 845,6 тис. грн.

Як бачимо, показники загального фонду майже не змінилися. З моменту прийняття бюджету змінилися в бік збільшення показники спеціального фонду, бюджету розвитку.

Цікаво порівняти ці показники із показниками бюджетом Недригайлівського району, до якого недавно входила об'єднана громада.

Районний бюджет на 2017 рік по доходах складає 181 млн. 947,7 тис. грн., в тому числі доходи загального фонду 180 млн. 115,9 тис. грн., спеціального 1 млн. 831,8 тис. грн.

Загальний фонд доходів районного бюджету складається з власних та закріплених доходів 34 млн. 885,3 тис. грн. (тому числі податку на доходи фізичних осіб – 34 млн. 589,5 тис. грн., плати за надання адмінпослуг – 1 млн. 26,1 тис. грн., надходжень від оренди комунального майна – 100,0 тис. грн., державного мита – 0,4 тис. грн. та інших надходжень – 69,3 тис. грн.) , трансфертів з державного бюджету – 144 млн. 374,4 тис. грн. , з них – базова дотація 3 млн. 292,9 тис. грн., додаткова дотація – 15 млн. 421,0 тис. грн., субвенції на соціальний захист населення – 90 млн. 561,5 тис. грн., освітня субвенція в сумі 15 млн. 769,7 тис. грн., медична субвенцій в сумі 19 млн. 329,3 тис. грн. Медична субвенція на забезпечення лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет (з обласного бюджету) – 408,2 тис. грн. Інша субвенція (з

обласного бюджету) – 208,5 тис. грн. та субвенція на утримання об'єктів спільного користування (трудового архіву) – 239,5 тис. грн.

Спеціальний фонд районного бюджету складається з власних надходжень бюджетних установ в сумі 1 млн. 831,8 тис. грн.,

Очевидно, що не зовсім коректно порівнювати показники бюджету громади і району: відрізняється база оподаткування, відрізняються і видатки. Однак навіть поверхневий аналіз свідчить, що якби децентралізація на Недригайлівщині відбулася за принципом «один район – одна громада», то ці ресурси б залишилися в Недригайлівській ОТГ. Поки що громаді вигідно наявність РДА хоча б тим, що всі її працівники отримують заробітну плату із районного бюджету, а податок на доходи фізичних осіб сплачують до місцевого бюджету. Однак із 2018 року РДА не буде, а в кожній із новостворених громад, що з'являться замість Недригайлівського району, (Коровинській, Тернівській, Вільшанській) будуть створюватися нові відділи та нові штатні структури апарату управління. Тобто замість того, щоб скоротити витрати на утримання адміністрації, жителі колишнього району збільшать його кількість орієнтовно втричі.

Бюджет Хотінської громади: привідкрита таємниця

Олександр Лазаренко

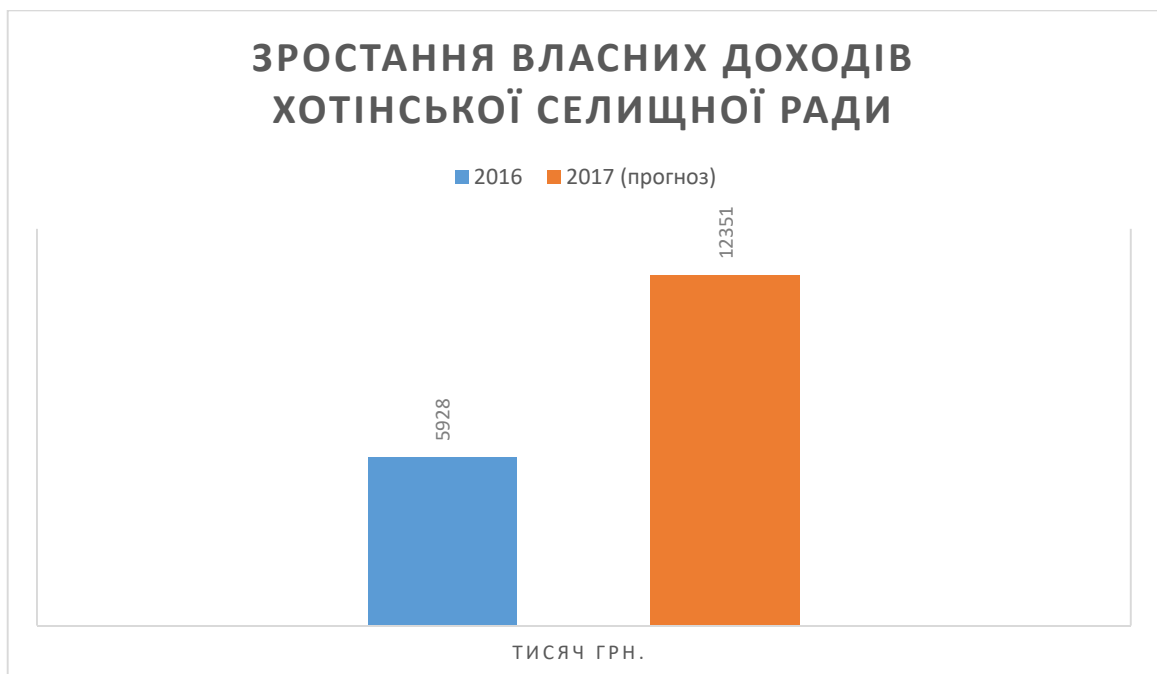
Загальна інформація

Хотінська об'єднана територіальна громада була утворена у кінці 2016 року. До складу ОТГ увійшли Хотінська селищна рада та Олексіївська й Кіндратівська сільські ради. Всього громада об'єднує 10 населених пунктів: с.Писарівка, с.Кіндратівка, с.Костянтинівка, с.Перше Травня, с.Степне, с.Олексіївка, с.Андріївка, с.Володимирівка, с.Новомиколаївка і власне сама Хотінь.

На сьогодні населення ОТГ складає майже 5000 осіб, а площа - 176,55 м. кв.

На території громади діють підприємства Підліснівська філія ПрАТ «Райз-Максимко», ПСП «Гарант», ТОВ «Агрофірма «Лан»», ТОВ «Агрофірма «Степ», ТОВ АФ «Рост», які є найбільшими платниками податків.

В наслідок утворення громади з центром в Хотіні, цього року власні доходи селища зросли більше, ніж вдвічі: з 5 млн. 938 тис. грн. до 12 млн. 351 тис. грн.

Але ще у 2016 році спостерігалось збільшення доходів внаслідок внесення змін до Бюджетного кодексу України, а саме за рахунок зарахування до місцевих бюджетів коштів за надання адміністративних послуг, а також стрімкого росту індексації нормативної грошової оцінки земель, збільшення

ставки оподаткування у 1,8 рази по єдиному податку з сільськогосподарських товаровиробників.

Доходи громади у 2017 році

Всього у 2017 році дохідна частина бюджету Хотінської селищної ради закладена в сумі 27 млн. грн.

Прогнозний обсяг податку та збору на доходи фізичних осіб становить 6 млн. грн.

Земельного податку та орендної плати за землю до бюджету Хотінської селищної ради очікується отримати 2,9 млн. грн. Єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників планується отримати 2,1 млн. грн.

Очікуване виконання власних доходів загального фонду бюджету 2017 року прогнозується в сумі 12351,7 тис. грн.

Трансферти з державного бюджету до загального фонду селищного бюджету складають 14,1 млн. грн., з них:

- дотація – 1,1 млн. грн.;
- дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я – 2,5 млн. грн.
- освітня субвенція – 6,2 млн. грн.;
- медична субвенція – 4,2 млн. грн..

Надходження до спеціального фонду селищного бюджету на початку року були заплановані в сумі 546,4 тис. грн. – це власні надходження бюджетних установ (484,6 тис. грн.), надходження екологічного податку (49,8 тис. грн.) та зарахування коштів до цільового фонду (12,0 тис. грн.).

Видатки

Видаткову частину селищного бюджету сформовано в сумі 26 млн. 813,7 тис. грн., у тому числі: видатки загального фонду – 24 млн. 526,9 тис. грн., спеціального – 2 млн. 286,8 тис. грн.

Апарат управління

На момент об'єднання Хотінська, Олексіївська та Кіндратівська ради, які об'єдналися в ОТГ зі своїх бюджетів утримували 26,25 штатних одиниць.

З утворенням громади з'явилася необхідність утворити нові відділи в структурі управління. Будуть функціонувати відділи фінансів та бухгалтерського обліку; розвитку інфраструктури, містобудування, архітектури, комунальної власності, земельних відносин та житлово-комунального господарства, загальний відділ, центр надання адміністративних послуг, господарської діяльності, освіти, охорони здоров'я, культури. Відповідно виникає потреба у таких спеціалістах, як юрист, інженер, системний адміністратор, енергетик та інші.

Об'єднання дає можливість більш ефективно здійснювати передбачені законом повноваження, визначить свої власні внутрішні адміністративні структури з урахуванням потреб і необхідності забезпечення ефективного управління.

У 2017 році на утримання апарату управління та виконавчих органів об'єднаної територіальної громади передбачається витратити 4,4 млн. грн.

Всього видатки на утримання апарату складають 16%. Це найкращий показник в області! З них на оплату праці передбачені кошти в сумі 3,3 млн. грн., а видатки на енергоносії та комунальні послуги передбачені в сумі 85,7 тис.грн. Кошти спеціального фонду (за рахунок надходжень від оренди майна бюджетних установ) в сумі 9,9 тис.грн. заплановані на придбання товарів і оплату послуг.

Освіта

На території громади діє 3 загальноосвітні школи, 2 навчально-виховні комплекси та 3 заклади дошкільної освіти.

У 2017 році на утримання галузі в селищному бюджеті плануються кошти в сумі 17 млн. грн. (16,6 млн. грн. - загальний фонд та 474 тис.грн. - спеціальний фонд).

На заробітну плату передбачено 16 млн. 621,2тис грн, з них на оплату педагогічних працівників загальноосвітніх шкіл за рахунок освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам у сумі 6,204,7тис грн.

У видатках на галузь передбачені видатки на харчування дітей дошкільного віку в дошкільних навчальних закладах в сумі 257,0 тис. грн, в школах учнів 1-4 класів та дошкільнят – 360,7

На оплату комунальних послуг та енергоносіїв установ освіти передбачено – 1,8 млн. грн.

Також в цьому році Хотінська об'єднана територіальна громада Сумського району придбала шкільний автобус. Ним доправлятимуть дітей із малолюдної Олексіївки до повноцінної школи.

Транспортний засіб полегшить життя дев'ятнадцяти школярам, шістьом вихованцям дитсадків та двом учителям, котрі їздитимуть на роботу. В селі на такий автобус чекали більше десяти років, але це стало можливим лише після утворення об'єднаної територіальної громади. Окрім ОТГ, необхідні 1,5 млн. грн. допомогли назбирати районна та обласна ради. В Олексіївці планують використовувати шкільний автобус також і для організації дитячих екскурсій та подорожей.

Медицина

Мережа установ закладів охорони здоров'я складається з двох амбулаторій загальної практики сімейної медицини (сmt Хотінь та с Кіндратівка), двох ФАПів (с Писарівка та с Олексіївка), двох фельдшерських пункти (с Костянтинівна та с Ленінське).

На утримання лікувальних закладів за рахунок медичної субвенції по загальному фонду планується направити 2,3 млн. грн., в тому числі на заробітну плату 1,4 млн. грн. На енергоносії за рахунок додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування переданих із державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я планується витратити 283,8тис грн.

За рахунок бюджет розвитку планується спрямувати 2,1 млн. грн. на проведення капітального ремонт приміщень.

Культура і мистецтво

В галузі культури і мистецтва на 2017 рік обраховано видатки в сумі 781,4 тис. грн. Мережа закладів культури складається із 5 бібліотек, 3 будинків культури та 2 клубів.

Обсяг видатків загального фонду передбачено направити на:

- утримання Кіндратівської, Костянтинівської, Ленінської, Олексіївської та Писарівської бібліотек – 334,4 тис. грн.;
- утримання Кіндратівського, Олексіївського та Хотінського БК та Костянтинівського та Ленінського клубів – 447,0 тис. грн.

На оплату праці передбачено кошти в сумі 489,7 тис. грн., нарахування на заробітну плату – 136,8 тис. грн.

На оплату комунальних послуг та енергоносіїв передбачено – 91,4 тис. грн. Видатками на енергоносії установи забезпечені в повному обсязі.

Благоустрій міст, сіл, селищ

На 2017 рік заплановані кошти в сумі 173,0 тис. грн. по загальному фонду, з них 63,8 тис. грн. на оплату електроенергії по вуличному освітленню, 90,1 тис. грн. на обслуговування вуличного освітлення та оплату послуг з утримання та поточного ремонту комунальних доріг.

Інші субвенції

Інші субвенції у сумі 18,8 тис. грн, планується направити до районного бюджету на фінансування Об'єднаного трудового архіву Сумської районної ради.

Фінансування об'єктів за рахунок Державного фонду регіонального розвитку

У 2017 році Хотінь вперше виграла проект за фінансування ДФРР – реконструкція школи. Хотінська спеціалізована школа I-III ступенів Сумського району Сумської області введена в експлуатацію відносно недавно - в 1996 році. На сьогодні там навчається 215 учнів. Школа експлуатується 19 років за цей час не проводився капітальний ремонт будівлі, покрівлі. Протягом 2010-2015 року була проведена робота по заміні 6 вікон на металопластикові на загальну суму 20,0 тис. грн., заміна вхідних дверей на суму 12,585 тис. грн. В 2014 році газова котельня була дообладнана твердопаливними котлами на суму 391,911 тис. грн. Крім того для завершення даних робіт необхідно провести заміну 189 віконних блоків на металопластикові та 10 дверей в приміщеннях основної та додаткової школи, утеплити покрівлю та замінити покрівельне покриття площею 3679 м².

З метою збереження енергоефективності є необхідність проведення заміни зношених віконних блоків на енергозберігаючі металопластові конструкції, дверей, утеплення фасаду, заміни шиферного покриття на металочерепицю та модернізацію тепломережі.

Загальна вартість проекту складає 9,3 млн. грн. З них – 5 млн. грн. – це кошти ДФРР, а решта 4,3 – місцеві кошти.

Висновки

Процес децентралізації дав шанс на відродження селищу Хотінь, яке до 1914 року було центром окремої Хотінської волості Сумського повіту та відоме своїм палацом авторства архітектора Джакомо Кваренгі.

Створення спроможної об'єднаної територіальної громади є реальним кроком до розвитку території Хотінської селищної ради, Кіндратівської та Олексіївської сільських рад, що забезпечить гідний рівень населення. Безпосередньо на місцях вирішуватимуться питання економічного розвитку, благоустрою території, надання соціальних допомог, культури та інших.

Слід позитивно відзначити низький відсоток на управлінські витрати у Хотінській ОТГ. Однак із збільшенням фінансування, виконавчому апарату селища доведеться вчитися не тільки освоювати більшу кількість бюджетних коштів, а і прозорості перед громадою. При підготовці цього матеріалу ми майже місяць чекали на відповідь запит про публічну інформацію, щоб отримати необхідні показники. А порівняння бюджету в розрізі 2014-2017 років залишається попереду, тому що необхідну інформацію нам не вдалося отримати досі. Тому окрім ефективного використання коштів громади, бажано селищній раді створити сайт, де були б оприлюднені всі рішення, в тому числі із бюджетних питань, а також інша публічна інформація. Віримо, що Хотінській ОТГ це вдасться!

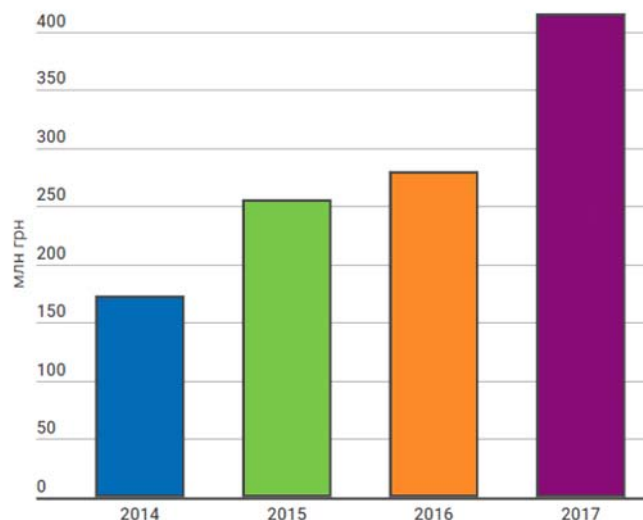
Динаміка бюджету Ромнів: як і куди йдуть гроші

Дмитро Бобиренко

Для Ромнів 2017 рік став продовженням тенденції поступового збільшення бюджетних доходів і видатків, разом з продовженням започаткованої минулого року практики учасницького бюджетування.

Динаміка змін впродовж першого півріччя майже відсутня: різниця між запланованими і прийнятими у грудні 2016 показниками та останньою редакцією бюджету від 28 березня складає 2 млн гривень – 414 млн планованих і 416 млн гривень затверджених. Перевиконання майже немає. Це значить, що міські чиновники в змозі точно оцінювати майбутні надходження.

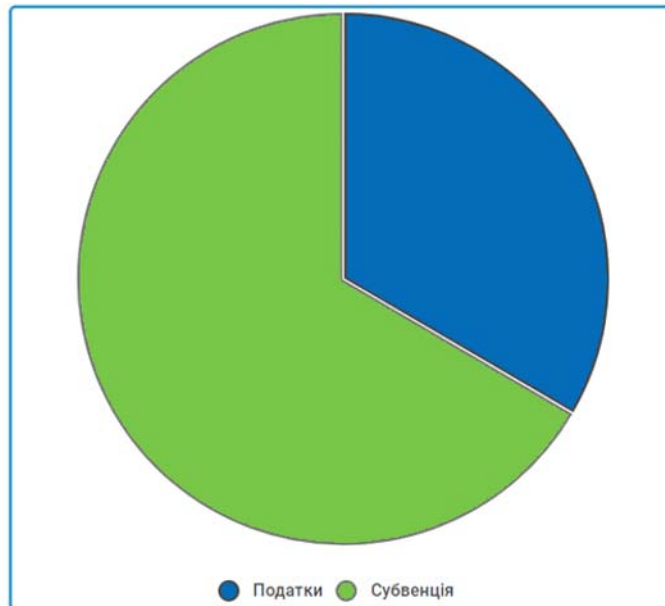
Порівняно з початком реформи децентралізації, бюджет Ромнів зріс у 2,5 рази. У 2014 році надходження склали 174 мільйони, у 2015 році вони збільшилися до 256, у 2016 до 380 мільйонів гривень. Таке колосальне, як для міста у 40 тисяч жителів, збільшення зумовлене появою нових податків для міської скарбниці та оновленою механікою розподілу фінансів між містом і державою.

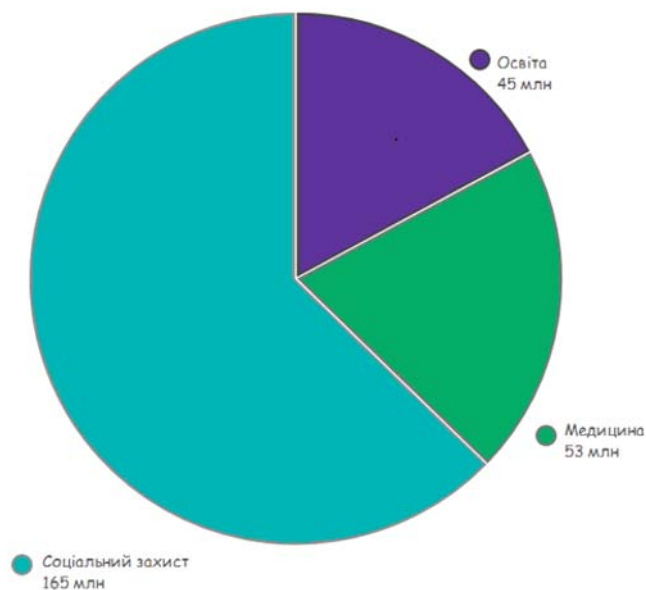
Якщо до 2014 року основним наповненням міської скарбниці слугували податок на доходи фізичних осіб та податок на майно, то з 2014 до них додалися акциз і єдиний податок. Додатково коригуються і ставки самих податків (цей процес відбувається і досі), для того щоб збалансувати доходи з видатками у місцевих бюджетах. Крім цього стара система розподілу

субвенцій з державного бюджету «вручну» була змінена спеціальними формулами залежними від території, кількості жителів, тощо. Як наслідок міста в Україні, і Ромни у тому числі отримали вільні кошти і більшу широту повноважень аби ними розпоряджатись

Тим не менше Ромни, як і більшість міст менших за 300 тисяч жителів, залежать від державного фінансування – 2/3 бюджету складає державна субвенція. Так, у 2017 році містом було зібрано 135 млн гривень податків, а від держави перераховано 269 млн.

Державне забезпечення покликано реалізовувати базові функції держави на місцях: освіту, медицину та соціальне забезпечення. На дані цілі спрямовано 45 млн, 53 млн та 165 млн відповідно.

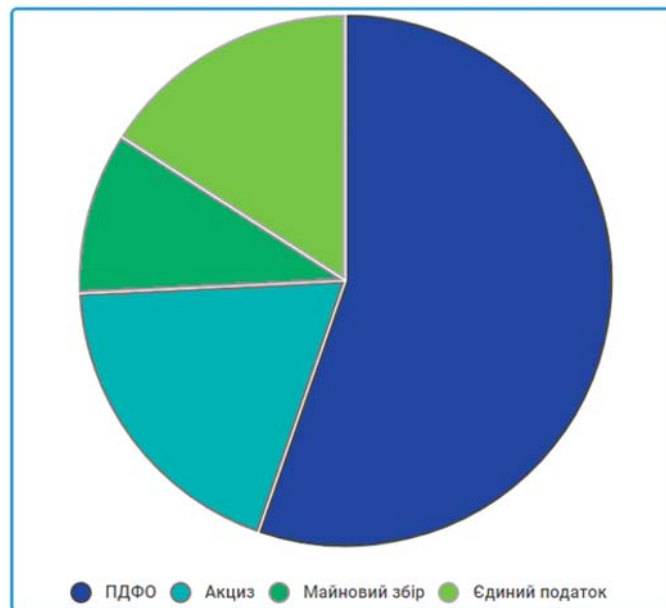

З усіх 135 млн податків 73 мільйони складає ПДФО (з доходів фізичних осіб), 25 мільйонів – акциз, 13 млн податок на майно, та 21 мільйон єдиного податку.

Що це конкретно за податки?

- ПДФО платить кожна сооба зі своїх доходів у розмірі 18%, ставка податку встановлюється державою.
- Акциз сплачується з кожної легальної одиниці спиртного, сигарет і додатково з пального. От чому нелегальні підакцизні товари є великою проблемою, з них не склачується акциз, внаслідок чого бюджет недоотримує мільйонні кошти.
- Податок на майно включає плату за орендну комунальних приміщень та плату за користування землею у місті. На початок 2017 року діє 844 договори про орендну землю або приміщень. Розмір плати встановлюється міською владою.
- Єдиний податок сплачується підприємцями міста, ставка податку встановлюється місцевою владою.

Що ж, все це не малі кошти. І ці кошти місто витрачає повністю і на 100% - видатки ідентичні доходам і заплановані на рівні 416 млн гривень.

Гігантська частка грошей йде на соціальний захист – пільги, субсидії виплати. Це все це добро витрачається 165 мільйонів. Але забезпечується це державною тож куди ще йдуть гроші міського бюджету?

Одна з головних статей видатків – освіта. Державна субвенції не покриває навіть половини необхідних витрат, решту доводиться докладати містянам з власної кишені.

У Ромнах, станом на початок 2017 року працює 26 освітніх закладів:

- 9 загальноосвітніх шкіл
- 10 дошкільних навчальних закладів
- 3 заклади позашкільної освіти
- центр позашкільної освіти і роботи з талановитою молоддю
- приміський табір «Вогник»
- Мала академія наук
- Учбово-виробничий комбінат

Разом на них витрачається 108 млн гривень – чверть всіх коштів міста. Найдорожчими є школи - на них заплановано 64 мільйони. Дитячі садки вартуватимуть 36 мільйонів, всі решта закладів – 8 млн гривень. Більшість грошей витрататиметься на зарплатню персоналу і комунальні послуги.

У сфері медицини лєвова кількість грошей – 67 мільйонів піде на забезпечення діяльності одного закладу – Роменської центральної районної лікарні. У бюджеті це рядок «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню». У 972 тисячі обійдеться «програми і заходи у галузі охорони здоров'я». 3,5 мільйони вартуватиме робота Районної стоматологічної поліклініки.

На культуру і мистецтво витратять 9,7 млн гривень. Перелік отримувачів коштів у таблиці нижче:

Культура і мистецтво	9 786 875,00
Філармонії, музичні колективи і ансамблі та інші мистецькі заклади та заходи	69 020,00
Бібліотеки	2 713 117,00

Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	1 566 625,00
Школи естетичного виховання дітей	5 098 963,00
Інші культурно-освітні заклади та заходи	339 150,00
Інші культурно-освітні заклади та заходи	291 645,00

Бюджет розвитку на 2017 рік складе 40,107 млн гривень. Найбільше видатків буде спрямовано у сферу ЖКГ – це 29,6 млн гривень. Це 43 проекти вартістю від декількох тисяч до декількох мільйонів гривень. *Капітальний ремонт автомобільної дороги по вул. Дудіна в м. Ромни (4,8 млн), Капітальний ремонт автомобільної дороги по вулиці Київській в місті Ромни Сумської області (3 млн) та Реконструкція самопливного каналізаційного колектора від вул. Горького до КНС-1 у м. Ромни (1,5 млн).*

На громадський бюджет, створений у 2016 році цього року виділять 532 тисячі гривень, для реалізації проектів, які набрали найбільшу кількість голосів. Всього їх 8, всі сумою до 100 тисяч гривень.

Громадський бюджет		
1	Будівництво дитячого майданчика на території комплексу відпочинку та спорту «Козацька пристань»	УЖКГ 98,3
2	Капітальний ремонт фонтану в парку культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка	УЖКГ 66,4
3	Капітальний ремонт дитячо-спортивного майданчика за адресою: вул. Сумська, 1 (придбання та встановлення)	УЖКГ 61,0
4	Капітальний ремонт малих архітектурних форм та тимчасових споруд на території парку культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка	УЖКГ 99,3
5	Будівництво дитячого майданчика за адресою: вул. Покровський узвіз, 2	УЖКГ 35,0

6	<i>Встановлення вуличних тренажерів по вул. Троїцька, 94 (територія ЗОШ № 8)</i>	<i>Відділ освіти</i>	<i>53,7</i>
7	<i>Придбання та встановлення вуличних тренажерів по вул. Всіхсвятська, 5 (територія ЗОШ № 6)</i>	<i>Відділ освіти</i>	<i>53,7</i>
8	<i>Придбання та встановлення вуличних тренажерів на території спорткомплексу ім. В.Окіпного</i>	<i>Відділи освіти, молоді і спорту</i>	<i>64,7</i>

На капітальні заходи у сфері медицини витратять 2,8 млн гривень по семи пунктах – це ремонт різних будівель лікарні, придбання дезінфекційної камери та електрокардіографу.

На ремонти і будівництва у школах і дитсадках витратять 6,7 млн гривень. Топ-3 найбільших проектів: *Капітальний ремонт Роменської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 7 по вул. Полтавська, 32 в м. Ромни Сумської області та збільшення енергоефективності (3,3 млн, співфінансування проекту з ДФРР), Реконструкція електромережі в приміщенні ЗОШ № 5 за адресою: вул. Прокопенка, 76, м. Ромни, Сумська область (285 тисяч гривень), Реконструкція шатрової покрівлі основного корпусу ЗОШ № 11 (196 тисяч гривень).*

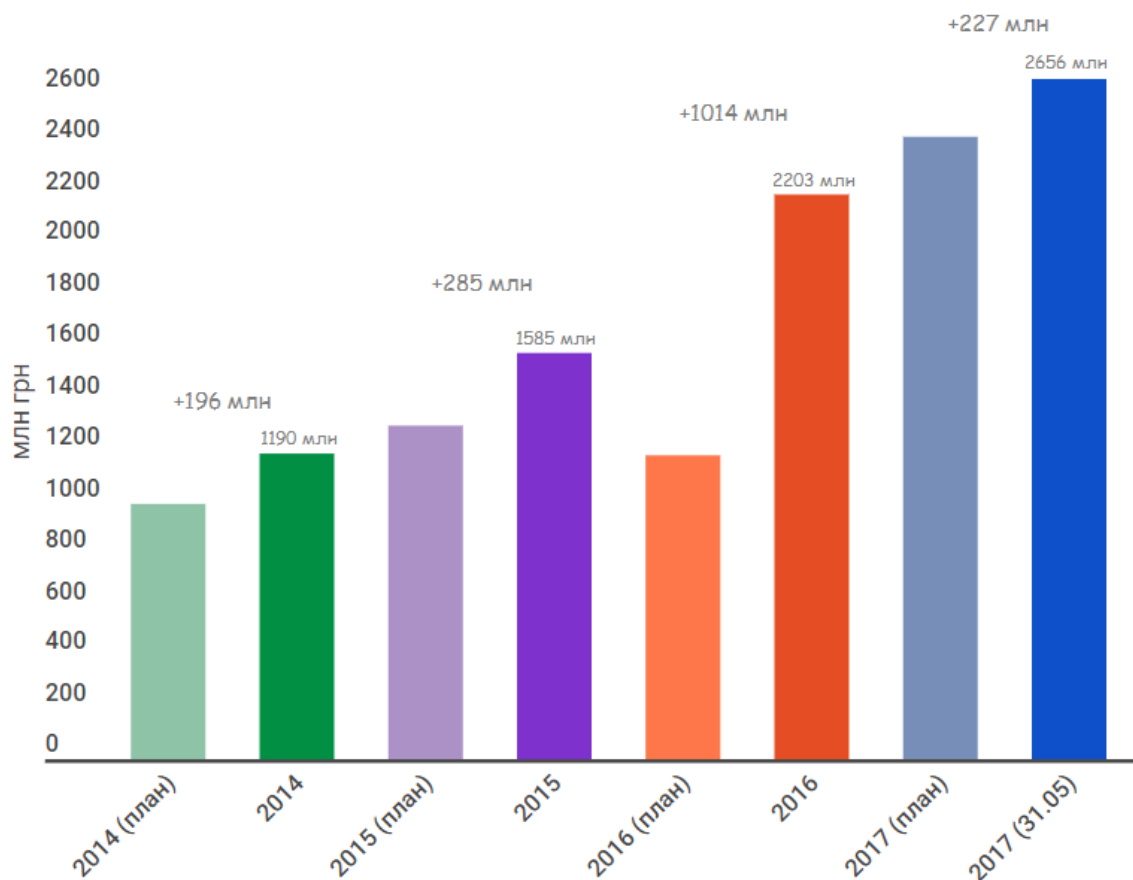
Загалом у Ромнах спостерігається значний прогрес у використанні бюджетних коштів. З плюсів – значні витрати на розвиток, співпраця з Державним фондом реконструкції і розвитку, фінансування енергозберігаючих проектів. Додатковий плюс – існування громадського бюджету для реалізації невеликих «вуличних» проектів. Важливе значення має популяризація участі громади в управлінні бюджетом, яке в Україні знаходиться у зародковому стані і про що зараз варто дбати – збільшуючи видатки на молодь, позашкільну освіту та популяризуючи нові ініціативи. Це буде плюсом і владі і громаді міста.

Як змінився бюджет Сум за останні п'ять років

Дмитро Бельдяга

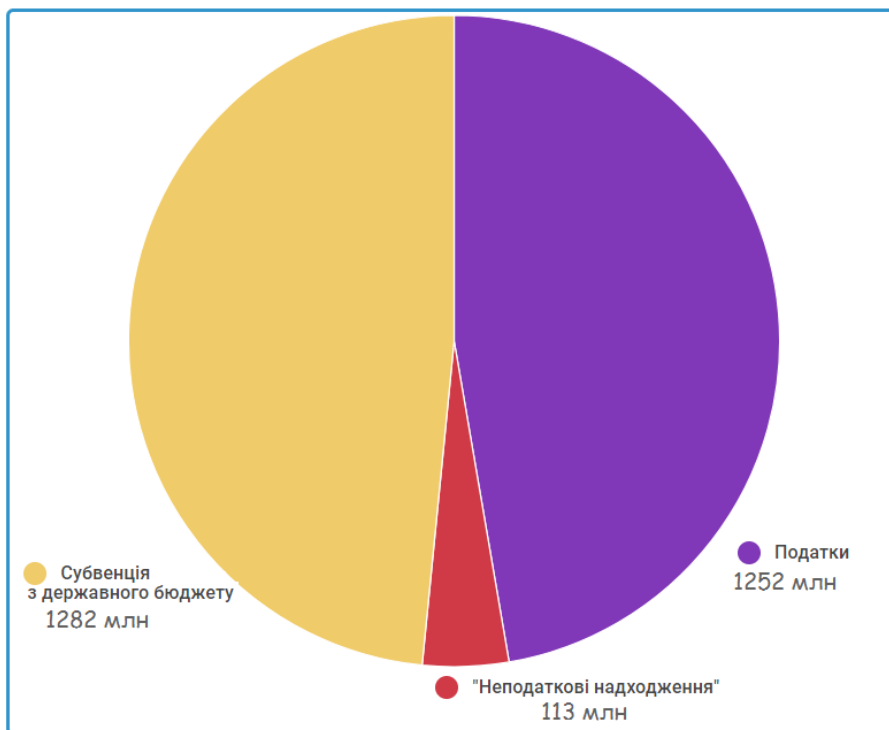
Враховуючи всі прийняті у першому півріччі зміни, бюджет Сум на 2017 рік становить 2,656 мільярди гривень. До кінця року ця сума зросте і впритул наблизиться до 3 мільярдів – це більше ніж значні кошти як для українського міста і рекордна планка для самих Сум. Звідки інформація про зростання? Останні 4 роки планові показники міського бюджету перевиконуються, чи то завдяки децентралізації, чи тому що бюджетні структури досі не навчилися реально оцінювати обсяги майбутніх надходжень. А може просто хочеться кожного року хвалитися перевиконанням.

Різниця між прийнятими на початку року і останніми редакціями бюджетів

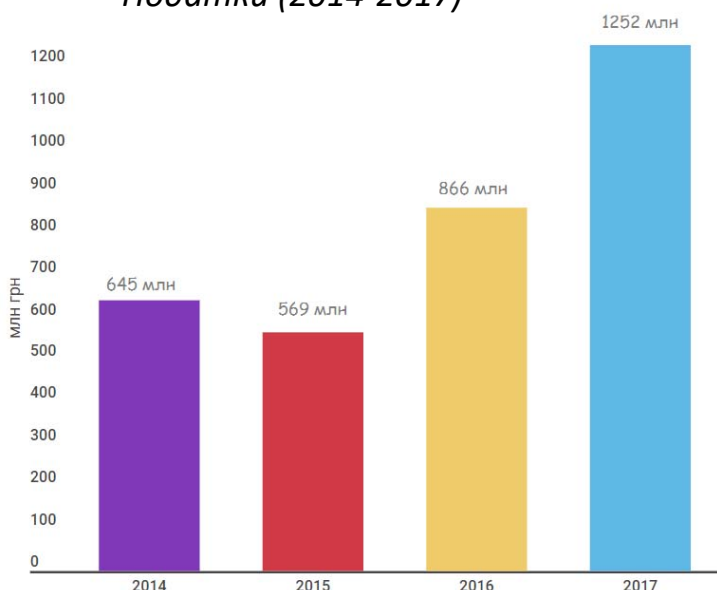
Цьогоріч місто Суми власноруч заробить 1362 мільйони гривень – 1252 млн у вигляді податків і 113 млн «неподаткових надходжень».

Ще 1282 млн надійдуть з державної скарбниці у вигляді субвенцій для покриття витрат на соціальне забезпечення і, частково, на освіту та медицину.

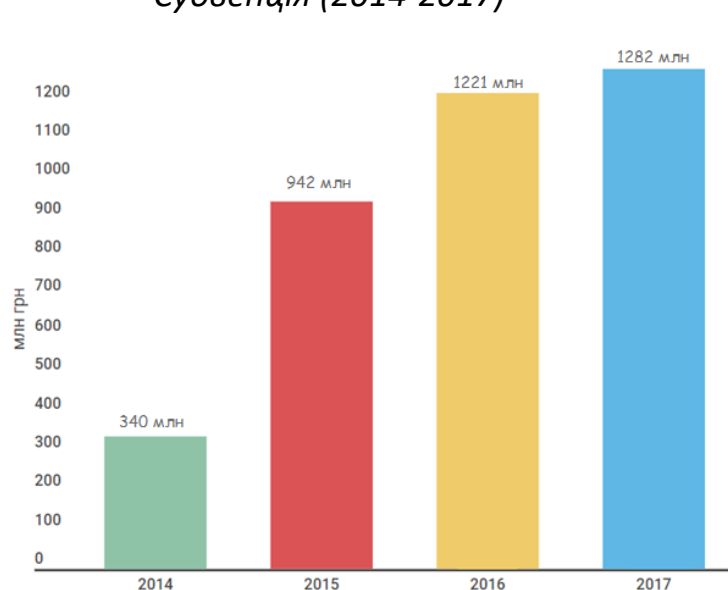

Приріст доходів спостерігається саме у їх «податковій» частині - на майже 400 мільйонів, в той же час, коли субвенція у порівнянні з минулим роком майже не збільшилась:

Податки (2014-2017)

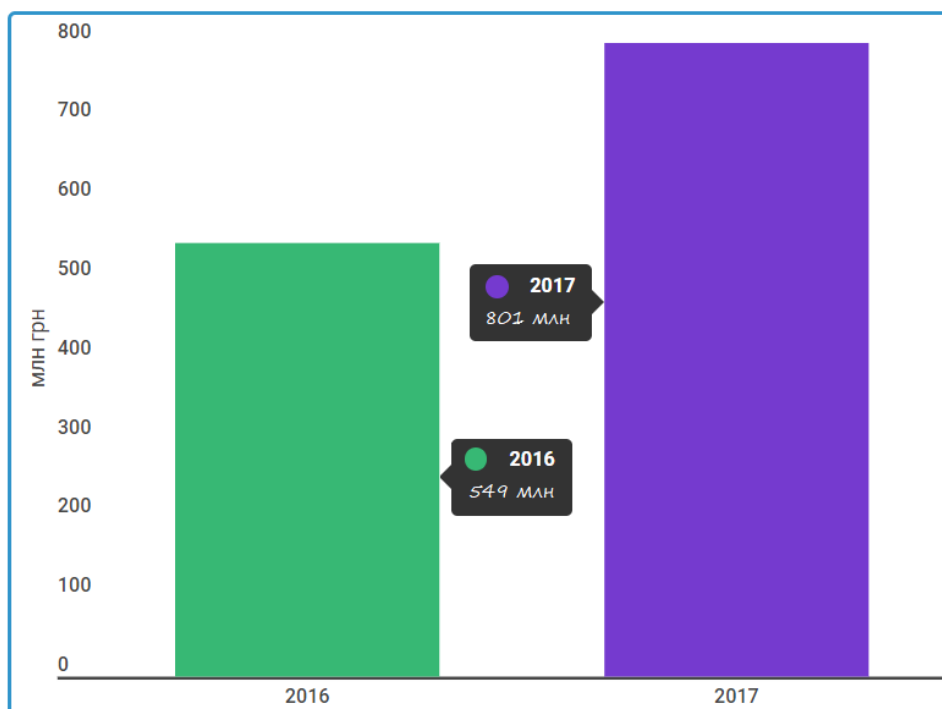
Субвенція (2014-2017)

Серед податків найбільшу динаміку показав «податок на доходи фізичних осіб» з 549 до 801 млн гривень. Приріст відбувся не стільки за рахунок

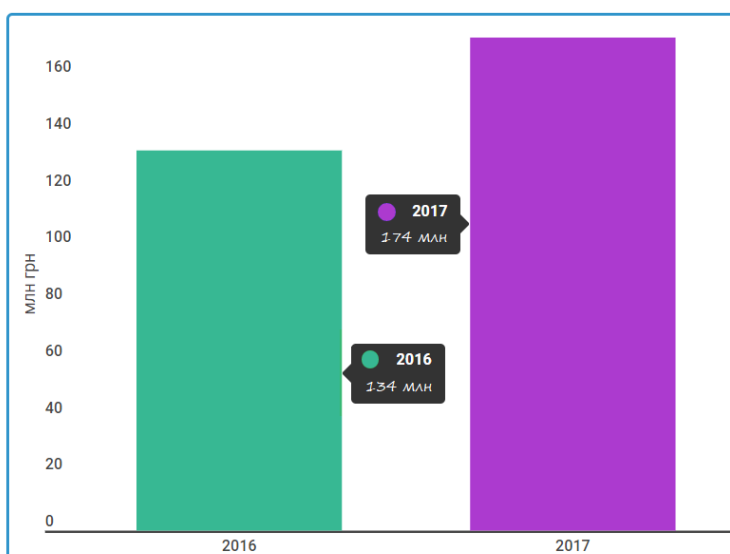
зростання доходів у населення, головним чинником стало підвищення ставки податку з 15% до 18%.

Динаміка податку на доходи фізичних осіб (2016-2017)

Податок на майно включає у себе два основних показника: плати за землю і орендної плати за використання комунальних приміщень. Обидва показують чимале зростання, у порівнянні з минулим роком: з 35 до 47 млн і з 79 до 102 млн відповідно. Сумарно дохід від майнових податків очікується на 30 млн вищий за тогорічний.

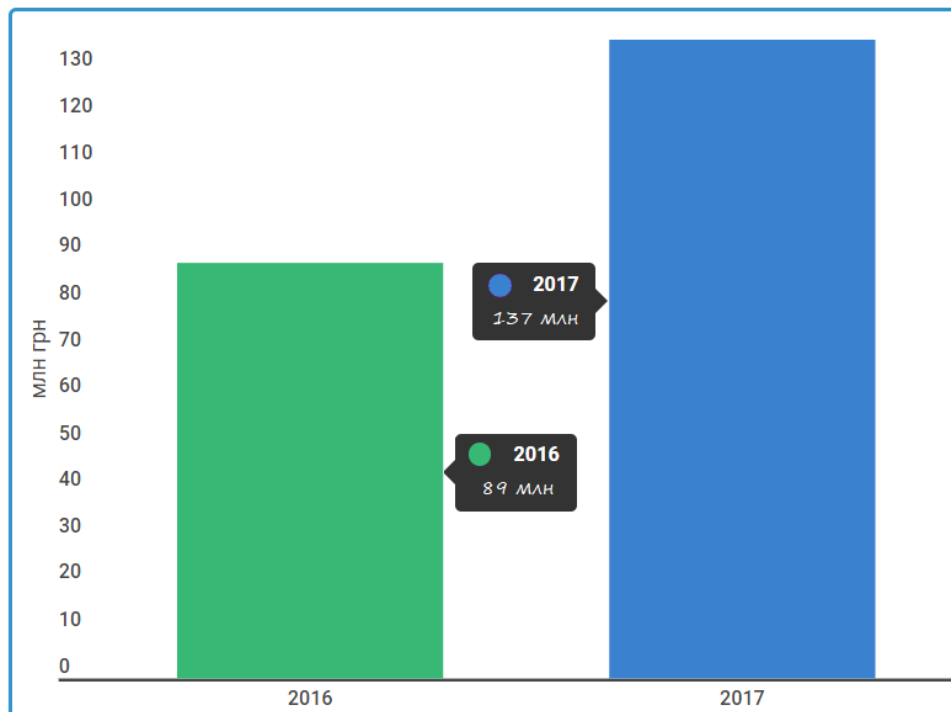
Динаміка податку на майно (2016-2017)

Акцизний збір виріс до 137 млн завдяки зарахуванню частини акцизу з пального до місцевих бюджетів. Дана постанова кабміну вийшла 8 лютого

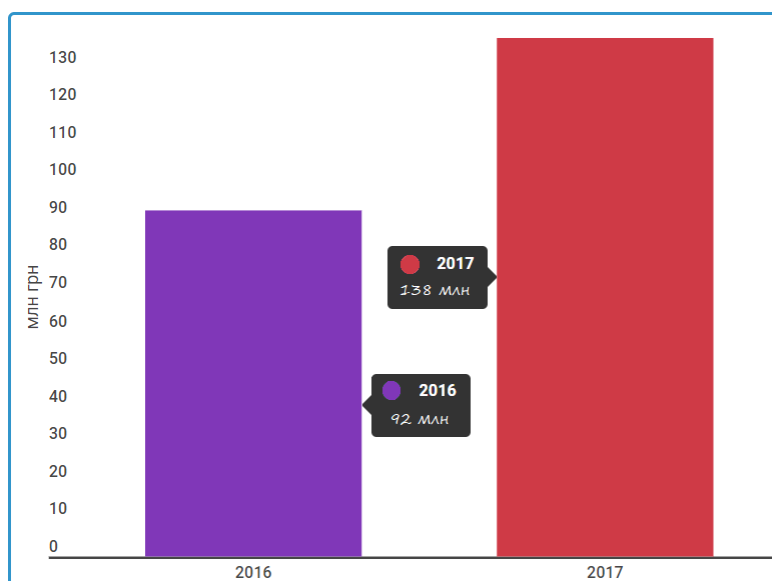
2017, тобто вже після прийняття бюджету на 2017 рік. При нинішній ставці у 13,44% з пального планується зібрати 27,9 млн гривень, а з усіх видів акцизу у сумі вийде майже 137 млн гривень.

Динаміка акцизних зборів у міську скарбницю (2016-2017)

Зростання показує і «єдиний податок», який принесе у міський бюджет більше 138 млн гривень цього року. Це майже на третину більше, ніж у році минулому. З них 38,5 млн – це податок з юридичних осіб і 99,1 млн з фізичних.

Динаміка збору єдиного податку (2016-2017)

Неподаткові надходження до бюджету у 2017 році становлять 113 млн гривень. Ці кошти державні установи заробляють, отримуючи плату за надання адміністративних послуг. Інше походження з цієї суми мають лише 19 млн, які є «платою за розміщення тимчасово вільних коштів місцевого бюджету».

Загалом структура видатків у порівнянні з попередніми роками мало змінилась. Попри диверсифіковані джерела надходжень, основою бюджету залишається податок з фізичних осіб, який тепер складає близько третини всіх міських коштів. Збільшення наповненості бюджетів і їх перевиконання в останні роки багато в чому має завдячувати процесу децентралізації, наслідком якого є поява нових джерел наповнення бюджету (на зразок акцизу з пального у цьому році).

Бюджет зростає, а разом з тим зростають і видатки. Основних причин дві: по-перше витрати збільшує інфляція і з кожним роком на одні й ті ж самі завдання потрібно все більше й більше грошей. Офіційна цифра - 12,6% інфляції за 2016 рік, а це значить що місту необхідно на дванадцять відсотків більше грошей, щоб хоча би існувати не гірше, ніж того року. Друга причина зростання видатків – все та ж децентралізація. Не варто сприймати її як «ману небесну», поряд з принесенням додаткових коштів у міську казну, це ще й перекидання на місця нових і нових обов'язків, які мають з чогось фінансуватись.

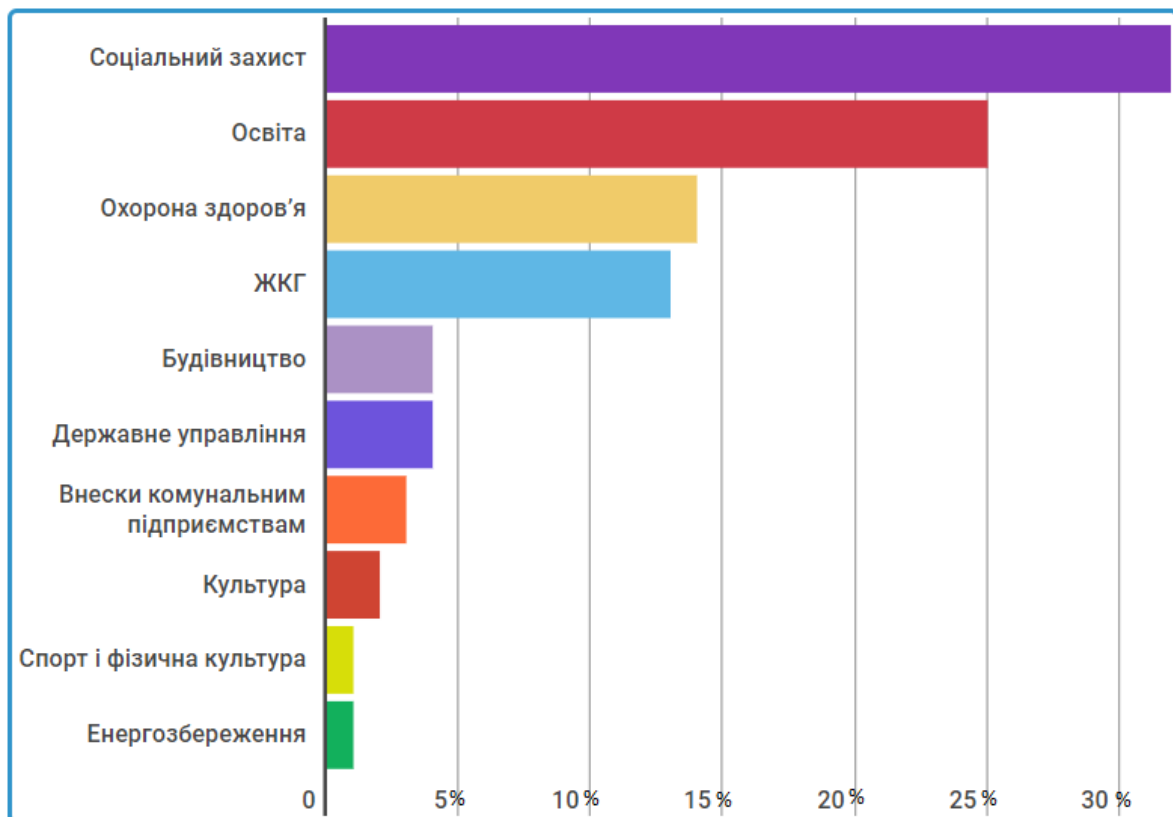
Наприклад, в останні роки у повне підпорядкування місцевій владі передають все більше освітніх закладів, разом з пов'язаними проблемами, якими раніше управляла держава напряму.

Топ-10 сфер видатків міського бюджету у 2017 році:

- Соціальний захист (905 млн)
- Освіта (712 млн)
- Охорона здоров'я (385 млн)
- ЖКГ (370 млн)
- Будівництво (128 млн)
- Державне управління (112 млн)
- Внески комунальним підприємствам (103 млн)
- Культура (50 млн)
- Спорт і фізична культура (25 млн)
- Енергозбереження (25 млн)

Видатки на кожну сферу у співвідношенні з усім бюджетом міста (%)

*1% = 28,1 млн гривень

Досі найбільше грошей з бюджету забирає все те, що ми розуміємо під словом «соціальний захист»: пільги, субсидії, одноразові та багаторазові виплати, утримання соціальних служб, тощо (пенсії не входять у цей список, міста виплатою пенсій не займаються). Повний перелік великий. Разом на все це піде 905 млн гривень, а наступного року сума перетне мільярд. Мільярд не для країни чи області, а для міста у 300 тисяч жителів. Це погана новина. Хороша новина (для міської казни) у тому, що соціальний захист майже повністю покриває держава, надаючи соціальну субвенцію у 800 млн гривень. Тож з власної кишені ми платимо «всього» близько 100 млн гривень.

Наступним за обсягом витрат сферою є освіта з 712 мільйонами запланованими на неї у бюджеті. Попри передбачену освітню субвенцію, держава покриває лише частину витрат, а наприклад, дитячі садки і училища фінансуються виключно за рахунок міста. У розрізі кошти будуть розподілені наступним чином: 173 млн підуть на забезпечення діяльності дитячих садків, 365 млн заплановано для шкіл, 79 млн – на проф-тех училища. З всіх цих коштів на 411 млн виплатять заробітні плати, 81 млн піде на оплату комунальних послуг і 54 млн на ремонти навчальних закладів.

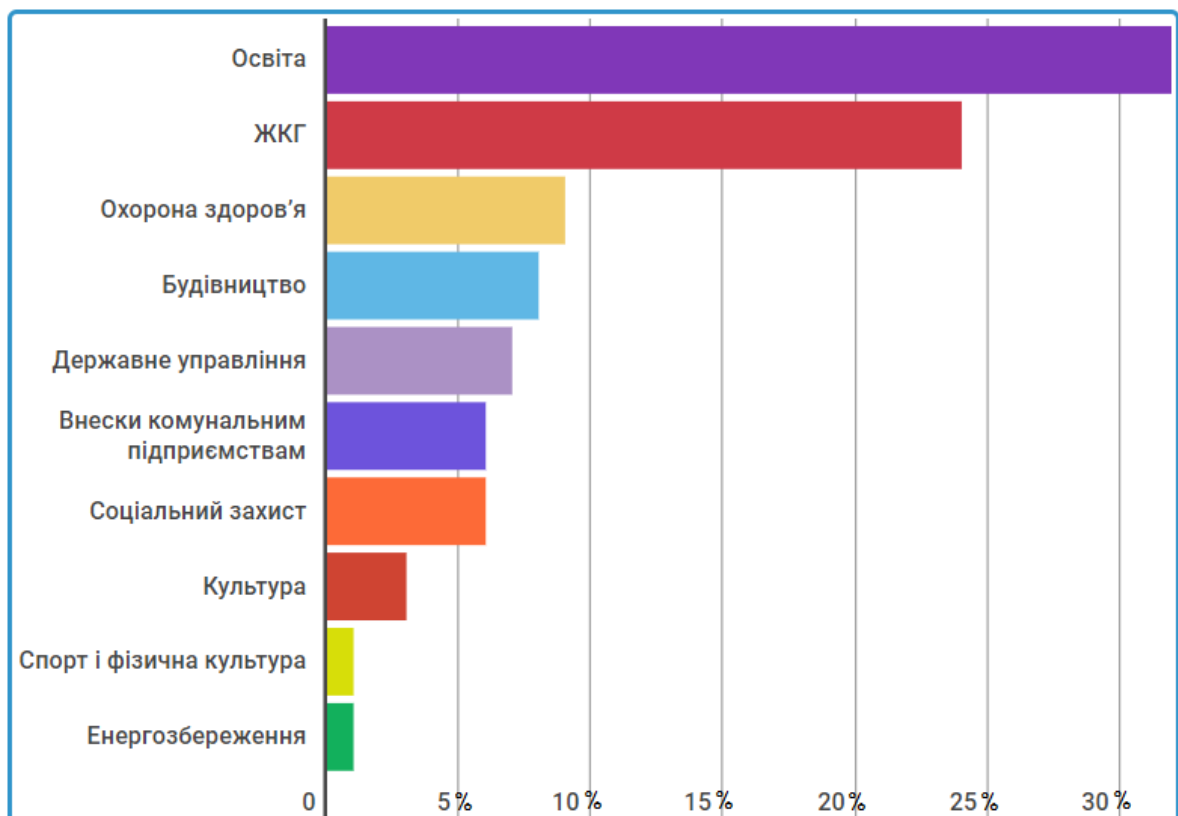
Якщо не брати до уваги державні субвенції, а оперувати лише коштами міста, то освіта впевнено вибивається у лідери за витратами:

Топ 10 сфер видатків за рахунок міста (без врахування субвенцій):

- Освіта (484 млн)
- ЖКГ (370 млн)
- Охорона здоров'я (139 млн)
- Будівництво (128 млн)
- Державне управління (112 млн)
- Внески комунальним підприємствам (103 млн)
- Соціальний захист (102 млн)
- Культура (50 млн)
- Спорт і фізична культура (25 млн)
- Енергозбереження (25 млн)

Видатки на кожну сферу у співвідношенні з власним бюджетом міста (%)

*1% = 15,1 млн

А на охорону здоров'я навпаки виділяється набагато менше власних коштів, ніж з державної субвенції: співвідношення 139, проти 246 млн.

Забезпечення діяльності державних установ (пункт «державне управління») вартуватиме бюджету 112 млн гривень, з яких 101 млн – це зарплатня і

комунальні послуги. У 2016 році ця сума збільшилась на 20%, тоді на службовців витратили 81 мільйон.

Так само на зарплатню і комуналку витрачаються більшість коштів управління культури, а саме 75% видатків. Це не дивно, бо зараз на балансі управління знаходиться все що тільки можна: філармонії, музичні колективи, ансамблі, бібліотеки, дитячі естетичні школи, мистецькі заклади, які разом з'їдають 35 млн фінансування. А власне на «культуру» у сенсі «заходи та івенти» витрачається незначна кількість коштів: 1,2 млн для «Центру дозвілля молоді» і 1,5 млн для «Агенції промоції Суми».

Так само зі спортом – більшість коштів йде на утримання дитячо-юнацьких спортивних шкіл – це 16 млн щорічно. Але тут на спортивні заходи і чемпіонати надано дещо більшу суму – у 5,8 млн гривень.

З 370 мільйонів на житлово-комунальне господарство левову частину витратять «Управління капітального будівництва та дорожнього господарства Сумської міської ради» та «Департамент інфраструктури міста Сумської міської ради». Якщо подивитись на ці кошти у розрізі бюджету розвитку (це видатки на будівництво, реконструкції і тому подібні фундаментальні речі), то лише стаття «інвестиційний розвиток території» сумою 127 млн гривень розписана по-об'єктно. Інші статті видатків існують просто у вигляді пари багатомільйонних цифр, без будь якої деталізації:

Бюджетний розпис здорової людини

Код програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів	Код типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів	Код функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету	Найменування головного розпорядника, відповідального виконавця, бюджетної програми або напрямку видатків згідно з типовою відомчою/ТПКВКМБ / ТКВКБМС	Назва об'єктів відповідно до проектно- кошторисної документації тощо	Всього видатків з урахуванням змін
4116310	6310	0490	Реалізація заходів щодо інвестиційного розвитку території		15 611 508,00
				1. Будівництво	1 750 000,00
				Будівництво скейт-парку в міському парку ім. І.М. Кожедуба	1 500 000,00
				Придбання об'єкта монументальної скульптури «Олімпійця - ходока»	250 000,00
				2. Реконструкція об'єктів житлового фонду	737 000,00
				Реконструкція системи електрозабезпечення 48-квартирного будинку по вул. Холодногірська,30/1	737 000,00
				3. Реконструкція інших об'єктів	13 124 508,00
				Реконструкція каналізаційного залізобетонного самотічного колектора Д-600 мм по вул. Сеченова від залізничної дороги (вул. Київська) до перехрестя вул. Слобідської та вул. Вігонопоселенської	2 000 000,00
				Реконструкція каналізаційного залізобетонного самотічного колектора Д-1000 мм, який проходить по яру між пров. Степана Тимошенка (пров. Урицького) та вул. Панфілова	2 000 000,00
4716310	6310	0490	Реалізація заходів щодо інвестиційного розвитку території		112 997 892,00
				1. Будівництво	28 519 158,00
				Будівництво кладовища в районі 40-ї підстанції	3 000 000,00
				Полігон для складування твердих побутових відходів на території В. Бобринської сільської ради Краснопільського району (3 черга)	1 574 830,00
				Добудова шляхопроводу по вул. 20 років Перемоги з реконструкцією дороги від вул. Прокоф'єва до вул. Роменської	5 000 000,00
				Будівництво глибоководної свердловини на Пришибському водозаборі	500 000,00
				Будівництво вклеваних перегородок та ганяків	2 000 000,00

Бюджетний розпис курця

4100000			Департамент інфраструктури міста Сумської міської ради	172 698 186,00
4116020	6020		Капітальний ремонт об'єктів житлового господарства	64 418 527,00
4116021	6021	0610	Капітальний ремонт житлового фонду	47 918 527,00
4116022	6022	0610	Капітальний ремонт житлового фонду об'єднань співвласників багатоквартирних будинків	16 500 000,00
4116060	6060	0620	Благоустрій міст, сіл, селищ	54 698 047,00
4710000			Управління капітального будівництва та дорожнього господарства Сумської міської ради	274 665 690,00
4716060	6060	0620	Благоустрій міст, сіл, селищ	110 685 698,00
4716310	6310	0490	Реалізація заходів щодо інвестиційного розвитку території	112 997 892,00
			1. Будівництво	28 519 158,00
			Будівництво кладовища в районі 40-ї підстанції	3 000 000,00
			Полігон для складування твердих побутових відходів на території В. Бобринської сільської ради Краснопільського району (3 черга)	1 574 830,00
			Добудова шляхопроводу по вул. 20 років Перемоги з реконструкцією дороги від вул. Прокоф'єва до вул. Роменської	5 000 000,00

У XXI сторіччі вже стало стандартом розписувати публічні видатки витрати на десятки і сотні сторінок, чим активно займаються муніципалітети Європи і у такому порівнянні самотня комірка «благоустрою» у 110 мільйонів виглядає трагікомічно.

Правило «чим детальніше розписано – тим важче вкрати» досі актуальне для України, і саме з таких непрозорих рядків бюджету найчастіше з'являються корупційні скандали, закопані в землю гроші, відкати та «друзі-підрядники».

Загалом бюджет Сум перебуває у стадії росту, збільшуючись і перевиконуючись чотири роки поспіль. Україна вже досягнула Європейського рівня у частці місцевих бюджетів до ВВП у 15%, тому головна задача зараз це і далі нарощувати кошти, і що більш важливо – вміти ними розпоряджатися, пришвидшуючи подальше зростання міста.

Висновки

Аналізуючи бюджети ОТГ та міста Суми та Ромни, ми отримали кілька висновків:

- Головним джерелом надходжень в місцевий бюджет є податок на доходи фізичних осіб. Відповідно чим більше населення мешкає на території громади, тим більш самодостатньою вона є. Експерти із децентралізації вважають, що мінімальною кількістю населення в ОТГ має бути 5-7 тисяч людей. Також слід врахувати, що до половини працездатного населення в сільській місцевості Сумщини зайнята в особистих селянських господарствах і оподаткувати цих людей неможливо.
- Одним із завдань децентралізації було скорочення витрат на управлінський апарат, оскільки у сільських радах до 80% бюджету витрачалось на забезпечення власне виконавчого апарату самої ради. Однак з утворенням ОТГ постала необхідність утворювати профільні відділи: освіти, культури, молоді, тощо. Також значна частина колишніх працівників сільських рад працюють у старостах. Наприклад Недригайлівська ОТГ за кількістю працівників наздоганяє чисельність апарату Недригайлівської РДА. Насправді ж, щоб громада могла розвиватися, її витрати на управління не мають перевищувати 20% власних доходів (без врахування трансфертів).
- Щоб вважати громаду самодостатньою, базова дотація не має перевищувати 30% від власних доходів.

Окремо слід дослідити використання коштів ДФРР. Якщо Суми, Ромни, Недригайлів та Хотинь отримали у 2017 році фінансування своїх об'єктів, то у Боромлі обидва їх проекти не отримали підтримки. Стосувалися вони придбання шкільних автобусів та обслуговування мереж водогонів. Однією з причин відмови є низький власний внесок, який заклала громада в реалізацію проекту. Однак наприклад для Глухівського району підтримку з ДФРР знаходять проекти із власним внеском 10%. Вважаємо, що конкурсна комісія в першу чергу має підтримувати проекти об'єднаних громад, щоб стимулювати подальше добровільне об'єднання.

Аналізуючи міжбюджетні відносини, ми бачимо, що ОТГ часто стає донором для районного чи обласного бюджету. З одного боку це можна пояснити специфікою бюджетного законодавства (наприклад відремонтувати дорогу обласного значення, яка з'єднує населені пункти громади, можна тільки за

рахунок обласного бюджету). З іншого боку зі створенням ОТГ значно послабилися фінансові можливості районних бюджетів, а значна частина інфраструктурних об'єктів залишається на їх балансі. Насправді паралельне існування ОТГ і району недоцільне. Вижити має лише один. Як і будь-яка реформа, процес утворення об'єднаних громад є тривалим, а подекуди і болісним. Але майбутнє саме за ними, за громадами!

Цей аналітичний звіт був підготований в рамках проекту "Просування реформ в регіони" за сприяння Європейського Союзу. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю авторського колективу та ГО "Бюро аналізу політики" і жодним чином не відображає точку зору Європейського Союзу.

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА